

Ilinniartitsisoq

IMAK - Grønlands lærerforening

December '12

Pensionistitut tjenestemandspensionilinnut tamanut ilisimatitsissut

IMAK-i tjenestemandspensionit naleqqussarneqarnissaat pillugit arlaleri-arluni saaffigineqartarpoq.

Tjenestemandspensionit IMAK-ip isumaqatigiissutai malillugit naleqqussarneqarneq ajorput, Nunatsinnili Danmarkimilu naalagaaffimmi atorfillit tjenestemændiisa akissarsiaat malillugit naleqqussarneqartarlutik. Kingullermik pensionit naleqqussarneqaramik 2,4 %-mik apriliip 1.-ani 2011 pivoq.

Apriliip 1.-ani 2011-mi illit pensionitit naleqqussarneqarsimanngippata Selvstyrets Økonomi- og personalestyrelse Box 1039 3900 Nuuk mail: asa@nanoq.gl IMAK-imulluunniit saaffiginissuutit.

Naleqqussaaneq pillugu Danmarkimi apriliip 1.-a 2011-mi isumaqatigiin-iarneq sulii naammassinngilaq. Tamanna naammassiniariapat pensionit kingumoorumik apriliip 1.-a 2012-miit naleqqussarneqassapput.

Orientering til alle pensionister, der modtager tjenestemandspension

IMAK har modtaget flere henvendelser vedrørende regulering af tjenestemandspensionen.

Tjenestemandspensioner reguleres ikke i forhold til IMAKs aftaler, men i forhold til lønnen for statsansatte tjenestemænd i henholdsvis Grønland og Danmark.

Pensionerne blev sidste gang reguleret med 2,4 % pr 1. april 2011.

Hvis din pension ikke blev reguleret 1. april 2011, skal du henvende dig til Selvstyrets Økonomi- og personalestyrelse Box 1039 3900 Nuuk mail: asa@nanoq.gl eller IMAK.

Forhandlingerne i Danmark om regulering pr 1. april 2012 er endnu ikke afsluttet. Så snart de er afsluttet, vil pensionerne blive reguleret med tilbagevirkende kraft fra 1. april 2012

Ilinniartitsisoq

Udgivet af IMAK

Ansvarshavende redaktør:
Sivso Dorph

Redaktion:
ilinniartitsisoq@greenet.gl

Justus Kaspersen – Ilulissat
namibia@greenet.gl
Tlf. 542263

Jan Ellesgaard – Qeqertarsuaq
jan@ellesgaard.dk
Tlf. 92 10 10 Mobil: 22 77 14

Layout og foto:
Jan Ellesgaard

Oplag:
1.250 stk.

Tryk:
TOPTRYK, Gråsten

Deadline næste nummer:
1. februar 2013

IMAK

Noorlertut 23
Postboks 867
3900 Nuuk
Tlf. 32 25 50
Fax 32 50 61
Email: imak@imak.gl

Siulittarsoq/Formand

Sivso Dorph
Noorlertut 23
Postboks 867
3900 Nuuk
Arb. 32 25 50
Mobil 54 33 39
Pri. tlf. 31 10 29
Email: sdo@imak.gl

“Atuartitsineq ajunngitsumik ingerlassappat pisariaqarpoq atuartitassat assigiissuseqalaarnissaat.”

Assigiinngippallaat katitigaanerisa kinguneri

Inatsisartut meeqqat aturfia pillugu inatsimmik nutaamik akuersipput.

Taamaaliornernut, soorlu inatsimmut oqaaseqaatigineq-artutut, manna peqqutaavoq:

” Naak meeqqat aturfia annertuumik suliniuteqarfigineq-araluartuq, taamaattoq nunap ilaata ineriartortinnissaa pillugu iliuusissanik qinersinermi, nalunaarsuutaagal-lartunik misissuinerup ilanngullugu takutippaa, 2010-mi 10.klassemi naammassisut angusaasa ersersikkaat, meeqqat inuusuttullu amerlavallaartut meeqqat aturfia qimattaraat, ilinniaqqiffissat piumasaqaataat sulii naammattunik piginnaasaqarfiginagit.”

Inatsiliap nutaap aalajangerpaa aaqqissuussinermut tunngasut amerlasuut allanngortittariaqarnerat, ingammik aturfimmiit naammassisut piginnaasaanik pitsanngorsaannissaq - aturfia aturartuutimi ilinniaqqiffissanut ingerlatitseqqinnissani pikkoriffiginerulernissaannut tunngasut.

Aturfiup aqutsisuata perorsaanermut tunngasunik aqutsisuuneranut akisussaasuunera erseqqissarneqarluni, pitsaassutsimik nalunaarusiat aturfiit ataasiakkaat siuariaataanik ersersitsuussasut, aturtut ataasiakkaat ulluklut paaqqinniffimmiinneraniit meeqqerivimmiinneraniilluunniit meeraq malittaralugu mappinik atuilernissaq, naammassisunik misissuinerit amerlanerusut pitsaanerullu, ilitersuutissanillu pitsaanerusunik suliaqarnissamik piumasaqaatit. Tamakku piumasaqaatinik sakkortusinerit sukannernerusumillu nakkutilliinerit isumaqatigineqarput tamarmik aturfimmit naammassisartut angusaannut pitsanngorsaataassasut.

”Taakku saniatigut siunnersuutigineqarpoq aturfia inuit akunnerini pissutsinut tunngasut kingornut-takktat..... pillugit akisussaassuseq isigin-iarnerusariaqaraa. Tassunga ilanngullugu oqaatigineq-assaag, massaklut periarfissaasoq klassit akimorlugit nikerarsinnaasunilluunniit holdiliorluni aturtitsisinnaaneq, maannakkut aturtut naligiiaarlugit holdinngortinneqas-sannginnerat. Tamanna peqquteqarpoq naligiissaarineq pinngitsoorniarlugu, soorlu aturtut ilisimasaminnik, ilikkarniarlutik piorsarsimassutsiminnik pikkorissutsimin-nillu imminnut pitsaasumik sunniivigeqatigiittarnerat akor-nuserniarnagu.”

Aturfipput nassuiaatitaqarpoq aturfittut ataasiusu-tut, meeqqanik tamanik qanorluunniit tunuliaqutalinnik

sumilluunniillu piumasaqaateqarnani aturtitsisinnaasoq. Tamanna soorunami ima paasineqassaaq , aturtitsin-itsinni pinngitsoorata assigiinngisitaartumik ingerlatsinis-sarput pisussaaffigipput, taamaaliornikkut meeqqat ataasiakkaat pisariaqartitaanik ilinniartissallugit.

Piviusulli imaapput, klassemi ataatsimi aturtut inuit pis-susiinut tunngasutigut tunuliaqutaat kisiisa piinnarnatigit aamma inuttut ajornartorsiuterpasui isiginartussaagatsigit. Tassa aturtut inuttut kulturikkullu assigiinngissuse-rujussui isiginialuarlugit aamma inuttut ajornartorsiutaat assigiinngitsut aturtitsinitta iluani isiginartussaagatsigit. Amerlanertigut tamakkorpasui ataatsumut isiginialugillu aturtitsinialuarnermi paatsiveerussutaasarput.

”Taamaammat aturfiit ilinniartitsisullu aturtitatik aalajangersimasunut agguartarpaat, assigiinngiiaarpal-larpata aporfissat ikilisarniarlugit. Tamanna paasineq-arsinnaavoq. Aturtitsineq ajunngitsumik ingerlassappat pisariaqarpoq aturtitassat assigiissuseqalaarnissaat.”, tamanna qallunaat akornanni differentieringi pillugu oqallinnermi aalajangiunneqarpoq.

Imaanngilaq qanga Aturfitsialak nalugallaratsigu atur-finni naligiisaarluni inissititerisarneq uterfigissagipput, nassuerutigisariaqarparpulli inuttut ajornartorsiuterpas-suit, aturtut amerlasuut aturfimmut nassartagaat, atu-artitsinermik pitsaanerusumik meerarpassuarnut allanut tunniussinissaagaluatsinnut aporfusarmata.

Aturfimmit naammassisartut pitsaanerusunik angusaqar-nissaat pinngitsoorata piumasarisinnaavarput – piuma-sarissallugulu, aturtulli katitigaanerat pitsaanngitsog isiginngitsuusaaginnarsinnaanngilarput, aturfiit, aturtut angajoqqaallu pitsaanerusunik iliorarfissaarullugit. Ullut tamaasa meeqqanik tamanik, meeqqanik nukittuunik ajornartorsiortunillu, pitsanngorsaalluni suliniuterpasui ingerlanneqarput.

Tamanna aturfinni inerititsiartornerput ingerlatissagut-sigu tapersersorneqarnissarput ikiyeqarnissarpullu pisariaqartipparput – isummanut tunngavigisanut ideolo-giskenut oqaasinnaanik , killilersuinernik sukannersumillu nakkutilliinerit pinnagit.

Jan Ellesgaard

“Undervisning forudsætter en vis grad af homogenitet i elevgrupperne”

KOMPLEKSITETENS BYRDE

Inatsisartut har vedtaget en ny lov om folkeskolen. Baggrunden er, som der står i bemærkningerne i til loven: ”Til trods for den betydelige indsats, der har været på folkeskoleområdet, har foreløbige undersøgelser i forbindelse med udarbejdelsen af redegørelsen om den regionale udviklingsstrategi vedrørende resultaterne for 10. klasses afgangselever fra 2010 imidlertid også påvist, at alt for mange børn og unge forlader folkeskolen uden tilstrækkelige forudsætninger for at kunne få en uddannelse.”

Den nye lov fastlægger en række organisatoriske ændringer, som primært skal styrke og synliggøre skolens output – altså skolens evne til at få eleverne videre i uddannelsessystemet.

Skolelederens ansvar som pædagogisk leder præciseres, kvalitetsrapporter skal synliggøre den enkelte skoles fremskridt, indførelsen af elevmapper, der følger barnet helt fra dagpleje eller børnehave, flere og bedre effektivitetsmålinger, krav om en bedre vejledningsindsats. Alt sammen i en tro på, at man ved at stille skrappe krav og lave mere kontrol kan forbedre skolens output.

”Desuden foreslås større fokus på skolernes ansvar i forhold til spørgsmålet om den sociale arv.....
..... Det skal i forlængelse heraf bemærkes, at den gældende mulighed for holddannelser på tværs af klasser og fleksible holddannelser nu ikke må være niveau-baseret. Dette skyldes hensynet til at undgå niveaudelinger, hvorved mulighederne for en positiv vekselvirkning i forhold til viden, læringskultur og færdigheder vanskeliggøres.”

Vores skole er defineret som en enhedsskole, som optager alle børn, uanset deres baggrund og forudsætninger. Det betyder naturligvis, at vi er forpligtet på at undervisningen skal differentieres, således at den imødekommer ethvert barns behov.

Men virkeligheden er, at ikke bare elevernes sociale baggrund men også mange elevers massive sociale problemer skal rummes indenfor den samme klasse.

Vi skal altså både forholde os til store sociale og kulturelle forskelle, men også håndtere alle mulige sociale vanskeligheder i vores konkrete undervisning. Det skaber ofte en fuldstændig uoverskuelig kompleksitet i undervisningen.

”Skoler og lærere tyer derfor til forskellige opdelinger af eleverne for at reducere kompleksiteten. Det er forståeligt. Undervisning forudsætter en vis grad af homogenitet i elevgrupperne.”, som det er fastslået i den danske debat om differentiering.

Vi skal ikke tilbage til den niveaudelte skole, som vi kendte før Atuarfitsialak, men vi er nødt til at erkende, at de massive sociale problemer, en del elever møder op med i skolen, står i vejen for at tilbyde en øget kvalitet for mange andre børn.

Man kan - og skal - kræve et bedre output af skolens indsats, men det er dumt at lukke øjnene for kompleksiteten og fratage skoler, elever og forældre handlemuligheder. Der gøres hver dag et kæmpearbejde for at øge kvaliteten for alle børn, både de stærke og de der har ondt i livet.

Vi har brug for støtte og hjælp til denne udvikling ude på skolerne – ikke for ideologiske slagord, begrænsninger og øget kontrol.

Jan Ellesgaard

Allakkiaq ammasoq Naalakkersuisoq Palle Christiansen

Ullumi Inatsisartuni atuarfimmu inatsisissatut siunnersuutip oqaluuserineqarnerani IMAKi isornartorsiorpat IMAKimut oqallittoqarnerani aggersarneqarsimannginnerit pillugu, taannalu tunngavigalugu IMAKi avissartuutsitsiniartutut pisuutippat suleqatiginnikkusunnginnerarlugulu.

Eqqorpoq taamanikkut oqallittoqarmat aggersarneqarsimannginnavit, ataatsimiititsinissamimi tassani partiit siulittaasui kiisalu partiit ilinniartitaanermut oqaaseqartartui aggersarneqarsimammata. Tamatumunnga tunngaviuvoq inatsisissatut siunnersuut Inatsisartunut tunniutereersimagamikku.

Tamannali sioqqullugu IMAKip oqaloqatigiinnissaq suleqatigiinnissarlu anguniarlugu ataatsimeeqatiseralutit aggersartarsimavaatit toqqaannartumik allaffiginikkut allakkatigullu ammasutigut.

Kingullermik ataatsimeeqatiseralutit allaffigaakkit septembarip arferngani. Allatsivit erngerluni akivaanga ataatsimeeqatigerusukkimma piffissamillu siunnersuuteqarluni, ullorsiutinnut akunnanngittumik – ulluminnguut qaangiummata allatsivit allaffigaatigut ataatsimeeqatigisinnaajunnaarsimagitsigut. Allapporli

piaartumik ullumik ataatsimeeqatigiiffissatsinnik nas-saariarlusi attaveqarfigiumaarsigut – tusagaqaqqin-nikuunngilagulli.

Arlaleriarluni naalakkersuisumik oqaloqateqarniaralu-arneq kinguneqartarsimanngimmat, IMAKip siulersu-isuisa partiit siulittaasuini taakkulu ilinniartitaanermut oqaaseqartartuini oqaloqateqarsinnaaneq anguniarsi-mavaat.

Aatsaavissuag atuarfimmu inatsisissaliortoqarpoq inuit qinigaannut saqqummiunneqartumik Naalakkersuisup IMAKillu akornanni oqaloqatigiissutigineqarsimanngit-sumik.

IMAKi oqaloqatigiinnissamut itigartitsisimanng-isaannarpoq, aamma siunissami taamaaliornavi-anngilaq, taava kinaana suleqatiginnikkusunngit-soq?

Nuuk den 6. november 2012
Sivso Dorph
Siulittaasoq / Formand
IMAK

Åbent brev til Naalakkersuisoq Palle Christiansen

I dagens debat i Inatsisartut om forslag til ny inatsisartutlov om folkeskolen kritiserede du IMAK for ikke at være indbudt til debatmøde hos IMAK, og beskyldte derfor IMAK for at skabe splid i stedet for samarbejde. Det er korrekt, du ikke var indbudt, fordi det var et møde, hvortil partiernes formænd og uddannelsespolitiske ordførere var indbudt. Grunden til dette var, at Naalakkersuisut havde afleveret forslaget til Inatsisartut, da mødet blev afholdt.

Men forud for dette har IMAK flere gange indbudt til samarbejde og dialog både direkte og gennem åbne breve.

Senest den 6. september 2012 indbød jeg dig til et møde. Din sekretær svarede hurtigt tilbage, at det ville du gerne og et tidspunkt, der passede ind i din kalender blev aftalt - få dage senere fik jeg en ny mail fra din sekretær, hvoraf det fremgik, at du alligevel ikke kunne holde mødet. Men at I snarest ville vende tilbage med

en ny dato – siden har jeg intet hørt.

Da det således ikke har været muligt at få en dialog i gang med Naalakkersuisut trods gentagne forsøg, valgte IMAKs bestyrelse at tage dialogen med partiernes formænd og uddannelsespolitiske ordførere. Aldrig før har et lovforslag om folkeskolen været fremlagt for den folkevalgte forsamling uden en forudgående dialog mellem Naalakkersuisut/landstyret og IMAK.

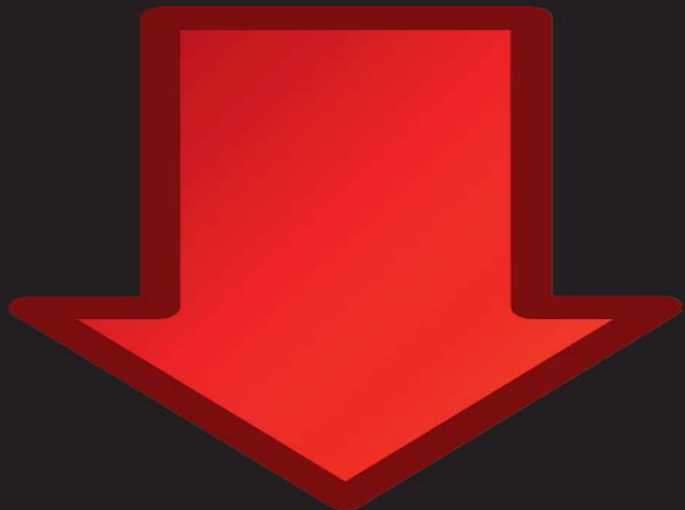
IMAK har aldrig sagt nej til en invitation til dialog og vil heller ikke i fremtiden gøre det, så hvem er det, der ikke vil samarbejde?

Nuuk den 6. november 2012
Sivso Dorph
Siulittaasoq / Formand
IMAK

Naatsorsueqqissaarnerit arlaqartut takutippaat meeqqat 30-40%-ii ajornartorsiortut. Tamanna politikerit nalunngilaat, kisianni ilumut taamaattoqartoq ilinniartitsisut atugaat qanoq ittuunersut tusaraangamikku tupigusuttarput. Uani normumi tigussaasunngortinniarsaraarput, sinerianni isorartuuni meeqqat atugaat. Soorunami taakku meeqqat inuunerat ilaqutaasa inuunerannit immikkoortinneqarsinnaanngilaq. Inuunerat akueriuminaatsoq samme-reerlugit ilinniartitsisut marluk oqaloqatigaavut, taakkulu qunusuillutik matoorinatik atuarfimmi naammattoortakkaminnik oqaluttuarput. Kisitsisinik allanik politikerit takusaqartarput. Qanikkut Nunatta Naatsorsueqqissaartarfiata saqqummiussaani erserpoq, nunatsinni inuit 15-ileereersut pingasuugaangata ilaat ataaseq ikiutininik, suliffissaaleqinermi tapisianik soraarnerussutisianillu pisartagaqartartoq.

Statistikken siger, at 30-40 procent af alle børn har ondt i livet. Det ved politikerne godt, men alligevel bliver de meget forbavsede, når de hører om lærernes arbejdsforhold. Vi har i dette nummer af Ilinniartitsoq konkretiseret nogle børneskæbner, som findes overalt i vores vidtstrakte land. Selvfølgelig hænger deres liv sammen med de familier, de er en del af. Efter præsentationen af børnene, som vi fortæller om, er der et interview med et par lærere, der fortæller bramfrit om deres arbejde. Politikerne bliver også præsenteret for andre former for statistik. For nylig kunne man læse i Grønlands Statistiks publikation, at hver tredje borger over 15 år modtog offentlig hjælp, arbejdsmarkedsydelse ved arbejdsløshed eller førtidspension i 2011.

Tekst: Elna Egede, journalist

Inuk 11-inik ukiulik pinerluttalereerpoq

Nukappiaraq Inummik taaguusigarput 2.klassimili atuarluni meeraqatiminik annersitsisalerpoq.

4.klassemi atuarluni pujortartalerpoq, nukappiaqqallu annerni atuartut attaveqarfigisarlugit. Inersimasunut attaveqarfiginiaramigillu qunusuusaartutut imminut nittarsaattarpoq. Inuussuttuaqqallu taamaannera atonerluttarpaat. Soorlu sigaritsinik tillinniartittarlugu.

Tillinniartarnera sakkortusiartorpoq ilutiminullu pissusilersornera aamma sakkortusiartorluni. Inuk kaattuaannarpoq. Nerisassat takkukkaangata tuaviinnaq nerisarpoq. Nerisassanillu eqqortunik nerisinnegartanngitsoq timaani ersilluni. Atisani taarsertanngilai. Errorneqassanatillu. Nungullarsimapput ipeqarlutillu. Ilinniartitisut angajoqqaavinut saaffiginnittarlualuput. Qisuariartanngimmata suliasaq ilungersunarpoq. Ilinniartitsisuatali qaninnerup angajoqqaavi atuariup avataani naapillugit, pulaarumalluni aperimmat angerlarsimaffimminnut iseriartortippaat.

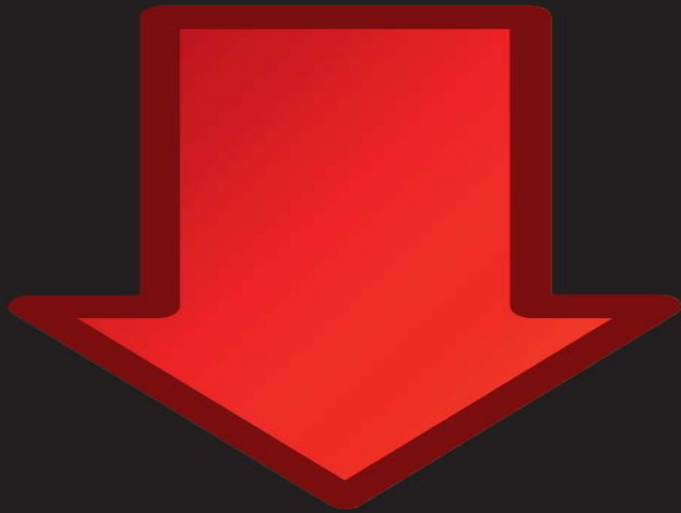
Illupalaannguami piiagassanngorsimasumi najugaqarput. Illup kiassaatai aserorsimapput. Ilaqutariit tallimanik inuttalilit inimi mikisumi ipput, innaallagissamut kiassaammit kiassarneqartumi. Ini mikisunnguummat iikkat igalaallu ilusimasut isugutaqaat. Ilaqutariit inersimasut marluk meeqqallu pingasut ulloq unnuarlu inimi najugarput, ineeqqani allani qianarpallaagimmat.

Anaanaq suliffeqarsimanngisaannarpoq. Ataataq sivikitsuinnarmi suliffeqartarpoq. Sulileruni sivitsunngitsoq soraarsitaassarluni.

Isumaginniffimmit ikiuutunik pisartaqarneq annermik inuussutigaat. Angajoqqaavisa nassuerutigaaat meeqqatik qaarsilartillugit nerisissinnaanagit. Ullut 14-ikkaarlugit ikiuutisiatik atorlugit ullut siulliit marlussuit kissartunik nerisarput, ullulli amerlanerpaartaanni meeqqat iffiaannarnik qallersuutissaqanngitsunik inuussuteqartarput. Inuk atuariariartorpoq nerisassani kisiisa eqqarsaatigalugit. Angerlarsimaffimmini mikisumi ilinniarsinnaanngilaq. Ini mikimmat, ilaqutariillu tamarmik tassaniimmata.

Ataasiartagapajaaginnarnik atisaqarpoq, tassami aningaasat pisartakkat atisanut atussallugit naammanngillat. Nuffasiavoq nualluttarlunilu, taamaattumik atuariartunngitsuukulavoq. Ilinniartitsisuisa nalusanngilaat atuanngitsoortarnera nassuiaatissaqartoq, nerisassat pisariaqartillugit takkuttarmat. Inuk allatulli atuaqatimisut angusassaminik atsiugaqarpoq. Siunniussanili angusinnaanngilai nukissaqannginnami. Angajoqqaavi atuariarfiimmik suleqateqarnissamut nukissaqanngillat. Atuarnerani ersinngillat, soorlu aamma qatanngutaasa atuarneranni.

Isumaginniffiup atuariuillu suleqatigiinnneratigut Inuk ilaqutaalu ullutsinnut naleqqunnerusumik initaarput Inuk ullumikkorpiaq tassaniippoq.

Inuk på 11 år er blevet småkriminel

Allerede i 2.klasse reagerer en dreng, som vi kalder for Inuk, med vold mod sine klassekammerater.

I 4.klasse begynder han at ryge og opsøge større børn fra 8.9.10.klasse. Han mangler voksenkontakt og opsøger derfor drenge, der er meget ældre end ham selv. Han ryger sammen med dem, og prøver at vise sig overfor dem. De større børn udnytter ham. De får ham til at stjæle cigaretter.

Tyverierne vokser støt i omfang, og samtidig er han ondskabsfuld over for sine jævnaldrende. Han slår dem.

Inuk er konstant sulten. Han nærmest kaster sig over maden, når han får noget. Det kan ses på hans krop, at han ikke får den rette kost. Han skifter aldrig tøj. Tøjet bliver ikke vasket. Det er slidt og snavset.

Læreren forsøger at komme i kontakt med hans forældre. Det er en umulig opgave, de fleste havde givet op. Men til sidst møder læreren moderen udenfor skolen, og får tilladelse til at komme på besøg.

De bor i et lille hus, som er saneringsmodent. Varmen i hjemmet fungerer ikke. Hele familien, på fem, opholder sig i en lille stue, hvor de bliver nødt til at bruge en elektrisk ovn til opvarmning. Væggene og vinduerne driver af fugt, fordi rummet er så lille. Hele familien, på to voksne og tre børn, bliver nødt til at opholde sig i stuen både nat og dag. Der er for koldt i de andre små rum.

Moderen har aldrig haft et arbejde. Faderen har arbejde i kortere perioder. Efter nogen tid bliver han fyret.

De er hovedsagelig afhængig af offentlig hjælp.

Forældrene indrømmer, at de ikke kan mætte deres børn for den offentlige hjælp, som de får hver 14.dag. Det rækker kun til varm mad de første par dage. Indtil næste udbetaling må børnene leve af rugbrød, hovedsagelig uden pålæg. Inuk er altid sulten, når han møder i skolen. Han kan ikke lave sine lektier i det lille rum, hvor familien opholder sig til dagligt. Rummet for småt til, at man kan koncentrere sig om sit hjemmearbejde.

Han har intet andet tøj, end det han går i, fordi den offentlige hjælp ikke rækker til det. Han er meget modtagelig for infektioner. Han er for det meste forkølet og får mange virus, derfor forsømmer han meget. Hans lærere har fundet ud af, det ikke er pjæk, for han er meget glad for skolemaden.

Inuk har som alle sine klassekammerater en handleplan, som han har underskrevet. Men målene kan han ikke nå, fordi han ikke har overskud til at gøre det.

Forældrene har ikke kræfter til at samarbejde med skolen. De er stort set usynlige i hans og hans søskendes skoleforløb.

Inuks familie har dog nu fået en mere tidssvarende bolig med varme gennem et samarbejde mellem socialforvaltningen og skolen.

Her står Inuk i dag, men han er stadig tiltrukket af større drenge, som han ser som sine venner, selv om de misbruger ham groft.

Naartuersinneq – ajortoqarneranik ersiut

Niviarsiaraq 15-ininik ukiulik – Ivalumik taaguutiligarput – anaanani pujortaqatigalugulu imeqatigisarpaa. Ilami Ivalu 13-ininik ukioqartorli pissutsit taamaalerput.

Ivalu 13-ininik ukioqarluni naartuersippoq. Tamanna ilinniartitsisuminut oqaluttuaraa, immikkut atuartitsisarfinni aallartikkami.

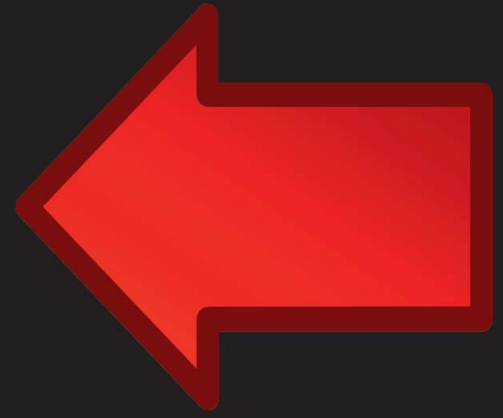
Tamatuma kingorna ukiut tamaasa naartuersittarpoq, ukioq mannaluk marloriareerpoq. Ilinniartitissut naatsorutigaat sulit 13-iliinani ilaqartalersimassasoq. Ivalup anaanami inuunera uterpaa. Anaanaata Ivalu meerartaaraa 14-iinnarnik ukioqarluni.

Ullumikkut anaanaasoq ooriuteqaleraangat paninilu imeqatigiittarput. Aamma anaanaata pujortarnermik ilikkartippaa.

Ivalu klassemi nalinginnarmi atuaraluarpoq. Siunniusani angusinnaanngilai, effektiv pædagogikillu inorpaa. Atuartitsinermini Ivalu akornusersuiarpoq nipiliarluni atuanngitsoortaqattaarlunilu. Atuaqatini ilinniartitsisunilu torersumik attaveqarfigisinnaanngilai. Taarsiullugu nilliasarpoq, atuartitsinermini sumik isumaqanngitsutut isikkoqariarluni, tassanngaannaq nipiliulertarluni. Maannakkut immikkut atuartitsinermini klassimi ilanngummat ilinniartitsisuisa ilimagaat ikkatigineqartarsimasoq, atuarnini tamaat takooqusaarutigisaminik.

Immikkut atuartitsisarfinni toqqisinerugami ammariartorpoq, maannamullu anaananilu imertarnertik naartuersitarninilu oqaluttuarisinnaanngorlugit.

Ivalup anaanaa kisimiilluni pilersuisuusoq atuarfiup attaveqarfiginiaraluarlugu maannamut itigarput. Saaffigineqaraangami qisuariartanngilaq ataatsimiinnerni imaluunniit ilinniartitsisunit qaaqquneqaruni takkutissanani takkutissanani.

Aborter – et symptom

En pige på 15 år - som vi kalder for Ivalu - drikker og ryger sammen med sin mor. Det har hun faktisk gjort siden hun var 13 år.

Ivalu fik sin første abort, da hun var 13 år. Det har hun fortalt en lærer på skolen, efter hun er startet i en specialklasse.

Hun har efterfølgende fået foretaget aborter hvert år, og her i år er det blevet til to aborter. Lærerne regner med, at hun har haft et aktivt seksualliv i hvert fald siden hun fyldte 13 år.

Ivalu gennemlever nu sin sociale arv fra sin mor. Moderen fødte også sit første barn, da hun var 14 år. I dag sidder mor og datter og drikker sammen, når der er penge til det. Det er også hendes mor, der har lært hende at ryge.

Ivalu har gået i en almindelig klasse, men hun var ude af stand til at opnå sine mål, og den effektive pædagogik havde ingen virkning på hende.

Hun larmede og forstyrrede undervisningen, når hun ikke pjækkede fra skolen.

I det hele taget havde hun svært ved at kommunikere med kammerater og lærere. I stedet kunne hun finde på at skrive umotiveret midt i undervisningen.

Nu er hun kommet i specialklasse, og her har lærerne en mistanke om, at hun er blevet seksuelt misbrugt, da hun gennem hele sit skoleforløb har reageret voldsomt.

Hun har fået så meget tryghed i sin nye specialklasse, at hun er ved at åbne sig, og hun har fortalt om sine fester med mor og om aborterne, som hun har fået gennemført.

Det har ikke været muligt for skolen at skabe kontakt med moderen, der er enlig forsørger.

Hun reagerer ikke på henvendelser, og møder aldrig op til møder eller konsultationer.

Imerneq persuttaanerlu ulluinnarsiutaapput

Nukappiaraq 11-inik ukiulik Ernermik taagusigarput klassemi atuarneq ukiuni tallimani akornusersorpaa, taamanili atuallerluni atuarfimmut iserami. Meeqqat ilinniartitsisullu annersinniarsarisarpai.

Ilami naggataavut sakkortungaarmat qanillineq ajornarpoq. Tassanngaannaq sumik isumaqanngissoriniarlugu sakkortuumik anaasisarpoq. Kamajavog, nerigaangamilu tuavioqaluni iioraapallattarpoq. Nerisassani tiguisusssanut illersortutut pissusilersortarpoq, soorlu tigusiinat ersinngitsut qisuariarfigisarlugit. Nerisassat eqqartortuarpai.

Ilinniartikkuminaatsorujussuuvog, sakkortuumik pissusilersornera akornutaalluni. Tassami killeganngitsutut kikkut tamaasa saassussisutut isigai.

Erseqqarissumik ajoquteqanngilaq. Tassami eqqarsartaatsimigut kinguarsimanngikkaluarpoq imaluunniit eqqarsattaat-simikkut nappaateqarani. Inuiaqaitigiit nalilersueriaasiat malillugu ajoquteqanngilaq. ADHD-imik nappaateqarnissaa ilimagingarpoq, meeqqalli nakorsaanit misissorneqarsimanngimmat nalunarpoq taamaannersog.

Klassemi nalinginnarmi atuartinniarsarlugu ilinniartitsisut pisinnaanertik tamaat atorlugu sorsupput. Allimalli artuler-paat, avatangiisimmut navianartutut oqaatigisariaqalermat. Saassussisarnermini meeqqat ilinniartitsisullu nalogiimik pivai.

Nalinginnaasumik ilisimaneqarpoq, angajoqqaavi imigassamik atornerluisuusut. Atuarfiullu attaveqarfiginiarsariuartaar-pai, tamannali iluatsinngisaannarpoq. Taamaalimmat aturfik aalajangerpoq, Erneq immikkut atuartittarfimmut inissin-niarlugu, klassemi akornutaammat atuarneralu kinguneqanngimmat.

Angerlarsimaffimmi persuttagaaneq

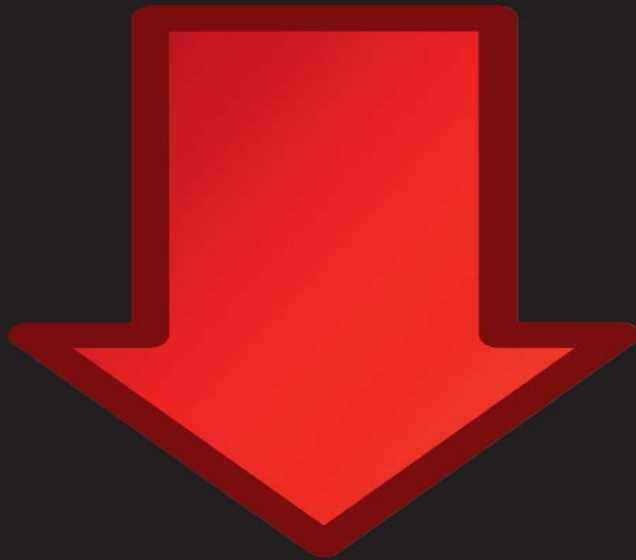
Immikkut atuartitaalermat ilinniartitsisuata arnaa attaveqarfigaa. Atuarfimmut takkuppoq, tassanilu erserpoq imertillutik anaanaq taanna ataataasumit sakkortuumik persuttarneqartartoq.

Ataataasup nulianni ilaanni sakkortoorujussuarmik persuttarpaa, illoqarfimmut allamut qimaatillugu. Anaanaasullu meeqqani ataataannut qimappai. Ilinniartitsisog ilisimatinneqanngilaq. Tamannali paasivaa, Ernip pissusaa sakkor-tusimmat, taamaalimmallu arnaa sianerfigigamiuk paasivaa qimaasimasog.

Anaanaasog angerlarpoq, Ernilli pissusaa sakkortooq nikingilaq. Taamaattumik ernip anaana qaaqquneqarpoq, is-eramilu qiaatigalunilu nassuerpoq, ernini persuttartalersimallugu, angerlarsimaffimini sakkortusaaleraangat. Naalak-kumanngippani isattarsimavaa.

Erneq massakkorpiag taama inissisimavog.

Druk og vold er hverdag

En dreng på 11 år, som vi kalder for Erneq har nu i fem år gjort sit til at genere undervisningen lige siden han startede i skolen.

Han har øvet vold på både elever og lærere.

Han var i det hele taget så voldsom, at det var svært at komme i nærheden af ham. Slagene kunne falde, når man mindst ventede det.

Han er meget pirrelig, når han får skolemad, som han spiser med glubende appetit. Han værner om sin mad for usynlige hænder, der ligesom vil tage den fra ham. Han er tilsyneladende altid sulten.

I det hele taget er det næsten umuligt lære ham noget, da han altid er voldsom. Han har ingen grænser og kan finde på at slå ud efter alle.

Der er ikke noget synligt i vejen med ham. Han er altså ikke udviklingshæmmet eller handicappet.

Det vil sige, at han er normal efter samfundets normer.

Der kan være mistanke om, at han måske har ADHD. Men da det er en børnelæge, der skal stille diagnosen, er den ikke stillet.

Lærerne kæmper i fem år på at undervise ham i en almindelig klasse. De giver op, da han bliver større og bliver mere voldelig over for sine omgivelser. Her skelner han ikke mellem sine kammerater og lærerne.

Det er almindelig kendt at han kommer fra en familie, der er ude i alkoholmisbrug. Det er umuligt at skabe kontakt til hans forældre.

Skolen beslutter at sætte ham i en specialklasse, da han forstyrrer undervisningen for meget. Han tager ganske enkelt ikke imod.

Vold i hjemmet

Da han kommer i specialklasse lykkes det klasselæreren at få kontakt til moderen. Hun indvilger i at mødes med skolen og her kommer det frem, at faderen slår moderen, når de drikker.

Faderen slår moderen så voldsomt, at hun en dag flygter til en anden by. Men hun efterlader sine børn hos faderen.

Læreren er ikke informeret om det. Det er noget, hun finder ud af, da Erneq reagerer voldsomt i en periode og hun prøver at skabe kontakt til moderen.

Slagene fra Erneq i klassen bliver endnu voldsommere og han nærmest skrider sine frustrationer ud.

Moderen kommer omsider hjem, men de voldsomme udbrud fortsætter.

Moderen bliver indkaldt igen, og hun fortæller grædende om, at hun er begyndt at slå sin søn i magtesløshed.

Hun giver ham lussinger, fordi han opfører sig lige så voldsomt hjemme.

Moderen bryder sammen, og fortæller om den meget voldsomme vold mod hende.

Det er Erneqs situation i dag.

Atuartut ilaasa atuarfik værestedetut atorpaat

Ullumikkut atuarfik politikerit takorluugaannit allarlunnarmi inissisimavoq. Atuarfitsialak takorluugaannartut inissit-tarpoq, inuppassuit inuunerat inatsisimi angusassanut naapertuutinnngimmat.

- Atuartut 25%-ii tikillugit sorsussuseqanngillat. Atuarnermi peqataanngillat. Ilikkagaqarnissaq siunertaralugu atuariartortanngillat. Atuarfik værestedetut atorpaat. Atuarfimmi nerisassat atuaqatillu pillugit takkuttarput.

Taama oqarpoq ilinniartitsisoq Lars Worning Hovgaard, Nanortallip Atuarfiani ukiut qulit atorfeqarsimasooq. Ilaanni qamuuna naalliummertarpoq, atuartitat sorsussuseqanngitsut isigileraangamigit:

- Angusinnaanngilakka. Paasitissinnaanngilakka. Peqataanngillat. Sulileqqaarama uanga pisuullunga taamalisimasut eqqarsartaleraluarpunga. Kingornali paa-sivara, ilinniagassanik anguniagaqarnermut kusanartunut angummassinnaanngitsut.

Angajoqqaat

Atuarfitsialak iluatsissappat angajoqqaat nipilerso-qataasariaqarput, meeqqat iluatsissappata.

- Ilinniagassatut anguniakkat angusaqarnissamik neriul-luartsippat, kisianni neriulluarneq taanna piviusunngus-sappat suleqatigiit pingasut ilaat marluk kivitseqataasari-aqarput.

- Angajoqqaat ilanngukkaangata meeqqat ajunngitsumik angusaqartarput. Kingullermik angajoqqaanik qaaqqu-sigatta, 14-it akornanni sisamaannaat takkupput. Angajo-qqaanik attaveqarneq tassa taama ingerlanerliortigaaq. Sulili ajorsiarporpoq. Ukiuni kingullerni tallimani angajo-qqaat peqataanerat kinguariartorpoq, oqarpoq.

Suleqataa Isle Hessner oqarpoq, ineriartorneq tamanna kommunit kattunnerannik tunngaveqarsinnaasoq. Kattun-nerup kingorna ilaqutariit ingerlalluurtut illoqarfinnut allanut atorfiit malillugit nuupput. Meerartaat atuarfimmi maligas-siuilluarlutik atuaqataasut aallarlutik.

Holdikkaarineq

Isle Hessnerip atuarfitsialaap isumaa upperaa, taamani il-loqarfimmut peroriartorfimminut angerlarami, ukiut arfineq marluk matuma siorna.

- Læringsmålenik siunertaqarneq siullermik neriute-qarfigaara. Ukiulli tamaasa neriutugisakka ikiliartorput. Tassami meeqqat pisinnaasaat neriutinnut malinnaasin-naanngillat, oqarpoq. Ilinniartitsisut taakku amigaatigaat meeqqat holdinut ag-guaasinnaanerata atorunnaarsinneqarsimasooq.

- Klassini pisinnaasat nikingaqaat. Qallunaatut atuarsin-naanngitsoqarpoq, illuatungaanilli atuartitaqarpugut atuagarpassuarnik atuartunik atuakkiortullu isumaannik nassuiaasinnaasut, Isle Hessner oqaluttuarpoq. Ilinniartitsisut piareersarluartarput. Pilersaarusiortutik angusassallu agguarlugit. Angusassatulli pilersaarutaat anguneqanngisaannarpoq.

- Siullermik aalajangertarpara ullormi ataatsimi pingasu-nik ilikkagaqassasut. Aningaasarsisoqarpalli marlunnik imaluunniit ataasinnarmik ilikkagaqartarput, Isle Hessner oqarpoq.

Mamartukujuit

Ilaqutariit amerlanerpaartaat ullut 14-ikkaarlugit akis-sarsisarput imaluunniit ikiutisillutik. Sisamanngornermi meeqqat eqqissiviillisarput. Aqaguani isertitaqarfik takkut-tarpoq, ullaarniganiillu tunguarnitsunik chipsinillu nerisaru-put sodavandinik iggiserlutik. Ernumarpassittarput sukku-tukkaminillu sunnigaallutik. Meeqqat angisuut anitsiarfiup kingorna qulinut qimaasarput. Ataasinngornermi meeqqat atuariartarput qasoqqallutik immaqqa sinnakilaarsimag-amik.

- Ilikkarpara plan B-mik C-millu aningaasarsiffiup nalaani atugassamik piereersarneq. Siunertara siulleq tassa pin-gasunik ilikkagaqartinnissaat, marluk ataaserluunniit ulluni takkunani iluatsittarpoq. Taamaattumillu meeqqat ilikka-gassamikkut kinguaattoortarput, Lars Worning Hovgaard oqarpoq.

Qaammaasaqassuseq

Ilinniartitsisut marluusut erseqqissarpaat, meeqqanik perorsaassannginnamik, qaammaasuseqarnerli porsas-sagamikku.

- Meerarpassuit qaammaasaqarnerunissamut piareer-simanngillat, angajoqqaaminnit perorsarneqanngin-namik. Angerlarsimaffiminni killilersugaanngillat. Kil-lilersorneqarneq aatsaat atuarfimmi naapittarpaat, Isle Hessner oqarpoq.

Suleqataa arlariinnik nasaqartariaqartarpoq.

- Ulluinnarni atuartitsininni politiitut misigisarpunga, psykologitut ilaannilu angutitut maligassiuisussatut, oqar-poq.

Isle Hessner isumaqarpoq, ullutsinni atuarfimmi atuar-titsiniarneq atukkanik piviusunik aporfeqartoq. Tassalu angajoqqat ilarpassui isertitaqanngimmata.

En del elever bruger skolen som varmestue

Dagens folkeskole er et helt andet sted end politikerne forestiller sig. Den gode skole – Atuarfitsialak er tit blot en illusion, fordi de sociale realiteter ikke passer ind i lovgivningens krav.

- De passive elever kan udgøre op til 25% af en klasse. De deltager ikke i undervisningen. De har en helt anden dagsorden end det at gå i skole. De bruger skolen som værested. De søger kammeratskabet og skolemaden. Det siger folkeskolelærer Lars Worning Hovgaard, der har været ansat i Nanortalip Atuarfia i ti år. Til tider kan han blive helt desperat over de passive elever, der bare sidder der.

- Jeg kan ikke trænge ind. Eleverne er helt udenfor rækkevidde. De er der ganske enkelt ikke. I starten troede jeg, det var mig, der var noget galt med. Jeg har siden erfaret, at børnene ikke er gearret til de fine lærings mål.

Forældre

Hvis Atuarfitsialak skal fungere må forældrene også være medspillere, hvis børnene skal kunne opfylde deres læringsmål.

- Læringsmålene er ambitiøse, men de fungerer ikke, fordi to ud af tre aktører ikke er klare til at gå med. De to aktører er forældre og elever. Forældrenes manglende engagement betyder, at børnenes interesse falder. - Når forældrene kommer på banen klarer børnene sig. Sidste gang vi indkaldte til forældremøde kom der 4 ud af 14 forældre. Der er meget lidt forældrekontakt. Og den er vigende. De sidste fem år er forældrenes engagement faldet betydeligt, siger han.

Hans kollega Isle Hessner siger, at det kan hænge sammen med den kommunale reform. Efter sammenlægningen er mange velfungerende familier flyttet til andre byer, fordi deres arbejdspladser er flyttet. Deres børn var rollemodeller for deres kammerater.

Holddeling

Isle Hessner troede på Atuarfitsialak, da hun kom hjem til sin fødeby Nanortalik, som nyuddannet - for syv år siden. - De første år havde jeg mange forventninger til lærings målene. Men år til år måtte jeg neddrogle mine forventninger. Det faglige niveau svarer slet ikke til de forventninger, der er, siger hun.

Begge lærere mangler holddelingen fra den gamle forordning.

- Niveaueet i en klasse er meget forskellig. Der er analfabeter i dansk. Så er der andre, der kan læse en masse bøger og er i stand til at lave en analyse af det, de har lært, Isle Hessner.

Begge lærere forbereder sig grundigt, når de skal undervise. De ligger planer og laver delmål. Det er dog sjældent at deres forventninger bliver indfriet.

- I starten forventede jeg i hvert fald at de lærte sig mindst tre ting. Det blev måske to og kun en ting i forbindelse med lønudbetaling, siger Isle Hessner.

Slik

Denne udbetaling af løn og offentlig hjælp sker for de fleste familier hver 14.dage. Uroen starter dagen før selve udbetalingen om torsdagen. Så kommer dagen, hvor der bliver spist slik og chips og drukket sodavand. De er nervøse og sukkerpåvirkede. De store børn pjækker efter frikvarteret klokken ti. Børnene møder om mandagen - trætte efter formentlig manglende søvn.

- Jeg har nu lært at forberede en plan B og plan C på min undervisning i forbindelse med lønudbetaling. Mit mål er at lære dem tre ting, men når måske kun to eller endda et mål. Det betyder, at eleverne kommer bagud, når det sker regelmæssigt, siger Lars Worning Hovgaard.

Dannelse

Begge lærere understreger, at de ikke skal opdrage børnene, men give dem dannelse.

- Mange børn er ikke parat til at lade sig danne, fordi deres forældre ikke opdrager dem. Der eksisterer ikke struktur eller rammer i deres hjem. Skolen er det første sted, de møder, der forsøger at sætte dem, siger Isle Hessner.

Hendes kollega føler tit, at han bliver nødt til at udfylde flere roller.

- Jeg har en rolle som politimand, psykolog og er et mandligt forbillede, siger han.

Isle Hessner mener, at det er de sociale årsager, der gør det så svært at undervise børn i dagens folkeskole. Forældrene har stort set ingen indtægt.

Atuarfimmut peqqussut piumasa

Sivso Dorph

Inatsisartut ukiaq manna ataatsimiinnerminni atuarfimmut inatsit nutaaq akuersissutigivaat atuarfimmut peqqussut ullumikkut atuuttoq aallaavigalugu ilinniartitsisut atuartullu angusitinneqanngimmata. Ukiut kingulliit tallimat alloriarfinni misilitsinnerit ingerlanneqartarnikuupput, taakkunanilu angusat siuariartoratik, taamaattumik Inatsisartut massakkut atuarfimmut peqqussutip angoqqusai angutiniansarinarlugit iperaatsiorput, suloraa inuiaqatigiinnut tamanut annernartussamik.

Isumaga malillugu ullumikkut atuarfimmut peqqussut taamatut isikkulik ilumut pitsaanerusunik angusaqartitsinnaanersoq apeqquserneqartariaqarpoq.

Partiini naalakkersuisuutitaqartuni annersaasuni atuarfimmut peqqussummut taamatut isikkoqaannarnissaanut sorsuutiginnittoqarpoq. Atuarfimmilu angusat ajortuarnernanut ilinniartitsisut annertuumik pisuutinneqarput. Partiit annersaanni atuarfimmut ilisimasalittut sassartitta-gaata ullumikkut peqqussummi meeraq qitiutinneqarmat peqqussutip taamatut isikkoqaannarnissaanik sorsuutiginnippoq. Taamatut oqariartarneq oqarluartaarnerinnaavoq, tassami atuarfimmut inatsisip suugaluartulluunniit meeraq qitiutittussaavaa.

Ullumikkulliuna atuarfimmut peqqussutip suut sanngiffigai?

Alloriarfinnut pingasunut agguataarneqarsimanera sanngiiffiuvoq.

Tassunga peqqutaavoq atuartut alloriarfimmi ataatsimi atuarlutik naammassinermi kingorna alloriarfimmut allamut nuuttariaqartarnerat. Taamatut pisoqarnerani ilinniartitsisut nutaat periutsillu nutaat atuartumut sungiunniagassanngortarput, taamaalillunilu meeqqamut ilinniartitsisumullu nukippassuarnik atuiffinngortarlutik. Ilinniartitsisumutaaq atuartorpasuit nutaat ilikkarniaqqaagassaasarput sumiiffissiniarneranullu periusisanik suleqatigeeriaatsinillu nutaanik, ileqqunik nutaanik sungiussiniarnermut atorneqaaqqaartarlutik. Taakku tamarmik nassatarisarpaat atuartut sungiussiniaqqinnerminni annertuunik maangaannartitsisarmata. Pissutsillu taamaatsillugit ullumikkut alloriarfinni misilitsinnerit siunertaqanngitsumik ingerlanneqartarput.

Atuartsissutit ataatsimoortitaasut amerlavallaarput.

Tassani atuartsissutit pineqarput kulturi inuiaqatigiillu, matematikki pinngortitalerinerlu kiisalu sumiiffinni ataasiakkaani toqqagassat. Atuartsissutit taakku ataatsimut taajorneqarput naak atuartsinermi atuartsissutinilu anguniagassani immikkut anguniagassalernerqarsimagaluarlutik. Taamatut aqqissuunneqarsimanerat atuartsisutitut ataasiakkaanut sanngiiffiliivoq, tassa tiimilernerqartarnerat pisariaqartitsinnermut naapertuuttuunersoq apeqquserneqartariaqarmat, taamaalillunilu atuartsissutit ilaat ajornerusumik inissisimalersinneqartarlutik.

Atuartsissutitut ataasiakkaanut tiimiliisimannginneq sanngiiffiuvoq.

Politikkerinut atorfillillu ilaannut taamatut saqqummiusiguit taava akissutinnaajusarpoq: meeraq qitiutillugu piginnaasaalu malillugit atuartsisoqassaaq, taamaattumik atuartsivinnut tiimiliisoqassanngilaq. Nunatsinni atuarsiit tamarluinnaasa misissuiffigigaanni tamanna atuartsivinni tiimilersuinnermi atuarsiit ataasiinnaalluunniit aallaaviginngilaa. Taamaattumik atuartut ataasiakkaat aallaavigalugit tiimilersuisoqassasumik oqartarneq eqqortuunngilaq sinnattuaqinerullunilu. Piviusut allarluinnaapput allanngornaviaratillu tiiminik atuisarneq eqqarsaatigigaanni. Taamaattumik sinnattuaqineq tamanna qimallugu piviusunik aallaaveqartoqartariaqarpoq, tassa atuartsiviit tamaasa ataasiakkaarlugit qitiusumiit tiimilersornerisigut. Tamanna aqqutigalugu piginnaasatigut kivitsinissamut aatsaat inuiaqatigiit pingaarnersuisinnaalissagaluarpuit.

Atuartsissutitut tamanik naligiissitsineq sanngiiffiuvoq.

Peqqussummi nalunaarutinilu allassinavaq atuartsissutit tamarmik naligiittut. Taama ittoqarnera peqqussutip sanngiissutigivaa. Isumaga malillugu ilikkagassat atuartunut sakkussaliisut pingaarnertut inissinneqartariaqaraluarpuit, tassalu atuarsinnaaneq, allassinnaaneq kisitsisinnaanerlu. Taakku saniatigut ilinniaqqiiffinni nalinginnaasumik piginnaasassatut piumasaqaataasartut tassalu oqaatsit, kisitsineq fysik kemilu pingaarnertut inissisimatinneqartariaqaraluarpuit. Taakku saniatigut ullumikkut qanga mernguernartut atuartsinermi taaneqartartut ullumikkut sumiginnagaanerata akuerineqarsinnaanngilaq. Taakkumi aqqutigalugit atuartut pissanganartumik an-

aqqaataasunut angusiva?

gusaqartinnissannut aqquutissat pinngitsoortinneqartarput. Taakku pillugit peqqussutip piviusunngortinnissaanut pilersaarusiortnerani isumalluarnartutut inissisimatinneqartarnikuugaluarput, kisiannili sinnattumiit piviusunngortitsinissamut aqquut pisortaqaqfimmiiit kommuninilluunniit aqquutissiuunneqarsimanngilaq. Tamattami nalunngilarput ilikkarnissamut aqquutissaq pingaarnerpaaq tassaammat nammineq atuilluni piviusunngortitsineq.

Anguniagassatut allattorsimasat annertuallaarput ilinniartitsinissaq eqalersippaat killilerlugulu.

Silarsuarmi allanngorartuarmi inuuvugut taamaatumik anguniagassatut allassimasat allattorsimanerat naatsunnguusariaqarput tunngaviusunillu ilikkagassanik aallaaveqarluni. Taakku saniatigut ullutsinnut naleqqut-tunik anguniagassanik aalajangersaasoqartariaqarpoq taama annertutiginnitsunik ilinniartitsisutullu sulinermitamategoortumik itisiliillunilu sammininnissamut periarfissiisunik. Ullumikkut ilikkagassatut allassimasat annertuallaarput ilinniartitsisullu ilinniartitsisutut sulinissaannut ipititsisuullutik. Atuarfik uummaarissuusariaqarpoq sulisunut atuartunullu anguniagassanik unammillersitsisoq.

Atuarfik atuartunut immikkut pisariaqartitsunut periarfissiinerluppoq.

Nunatsinni atuartuuterpasuvut naqinnernik ilisarin-nissinnaangitsut, ADHDertut, autistit, inerikkiartornerminni innarluutillit allatulluunniit ajornartorsiuteqartunut atuarfippat naleqqussagaangilaq. Nunani allani oqartoqartarpoq 5-7 %-itit naqinnernik ilisarinissinnaaneq ajortut, taamaassimappat atuartuutitta 8.000-it 5-7%-ii 400-iniit 560-it tungaannut naqinnernik ilisarinissinnaassanngillat, ADHDertut autistertullu 4-7 %-iusarlutik tassa 320-560-inut amerlassuseqarsimassallutik kiisalu inerikkiartornermi innarluutillit 0,5 % missaaniitartutik taamaassimappat atuartut 40 missaat taamaassimassapput. Qulaani pineqartut katikkaanni qulaani pineqartut tunngavigalugit immikkut pisariaqartitsisut 780 miissaanniit 1160 missaannut nunatsinni ukiumut atuartitatta akornanni immikkut pisariaqartitsisuusimassapput. Taakku saniatigut misissuinerit takutinnikuuaat kinguaassiuutitigut atornerluisimanerup kingunerisaanik katsorsarneqarsimannginneq tunngavigalugu iluamik atuarnermik aallussisinnaanginnermik nalaanneqarsinnaasut atuartut

pingajorarterutaasa missaraat, tassa kisitsisinngorlugu 2700-t missaanniissallutik. Meeqqat sumiginnarneqartar-tut ilinniartitsisut maluginiartagaat tunngavigalugit aamma amerlasuujupput, taakkuli kisitsisinngortinngilakka. Tassa pissutsit tamakku eqqarsaatigalugit atuarfippat immikkut pisariaqartitsisunut pitsaanerusumik atuartitsinissamut, isumassuinissaminut tapersersuinissaminullu periarfissiisariaqarpoq.

Alloriarfinni misilitsittarneq ullumikkutut ingerlataq sanngiiffiuvoq.

Ukioq manna ukiut tallimassaa alloriarfinni misilitsittarnerit ingerlanneqarput, taakkulu atuariit ingerlanerannut nalilersuutinngornikuullutik. Misilitsittarnerit malunnaatilimmik siuariarfiunikuunngillat atuartitseriaaseq qanoq ittuugaluarpalluunniit. Eqqarsaataanikuupput atuartup ingerlariaqqinnissaanut sakkussatut atorneqartussatut taamaalluni ilinniartitsisoq atuartumik ingerlatseqqittus-saq atuartumik sumiiffisseereersimaniassammat atuar-titsinissamut pilersaarusiornissaminut tunngavissaminik. Taamatulli ullumikkut atorneqanngilluinnarput. Ullumikkut atorneqarput nunatsinni atuariit ingerlanerannik nalilersu-utitut. Atuarfinnik siuarsaaniarneq taamatut aallaaveqar-tinneqarsinnaangilaq. Misilitsittarnerit atuartup ulluin-narni atuarnerni ingerlatatut pisariaqarput, ilinniartitsisup atuartullu sakkussaatur.

Allagara tunngavilersuutikkalu amerlasoorujussuanngor-tissinnaagaluarpakka, kisianni tamanna atuartussamut qasunarsissammat tassunga killiinnarallarpakka. Isumaga malillugu Inatsisartut atuarfimmu peqqussummi-it atuarfimmu inatsimmik nutarterinerat tunngavimmigut kukkusunik aallaaveqarpoq. Maanna ilinniartitsisunik atuartunillu nakkutilliineq nalilersuinerlu tunngavigalugit ukiortaamiit atuarfik ingerlasussanngorpoq, alloriarfinni inaarutaasumillu misilitsinnermi angusanik tunngavilik. Isumaqarpunga ilinniartitsisuniit atuisuniillu atuarfim-mut inatsisip "Atuarfitsialak"-mik taagorneqartup oqal-lisiginissaa pisariaqalersoq. Peqqussutip sanngiiffii takujumaneqanngillat ilinniartitsisulli pisuutitaallutik. Sinaakkutaajuku, pissutsit atuuttut, piginnittutut misigisi-maney akisussaanerlu ersarinnerusumik qulaajarneqar-taqartut.

Har den eksisterende folkeskolelov

Sivso Dorph

Under Inatsisartuts efterårssamling har man lige vedtaget en ny folkeskolelov, da man har givet lærerne og eleverne dumpekarakter for den eksisterende folkeskoleforordning. Man har gennemført trintest i de seneste fem år, uden at der er sket synlige fremskridt, derfor har Inatsisartut nu lavet en pisk, for at man skal kunne nå lovens krav, hvor piskesnerten kommer til at gøre ondt på alle i samfundet.

Efter min mening, er det nu på tide at spørge sig selv, om den eksisterende folkeskoleforordning også kan leve op til sine intentioner.

I koalitionen største parti er der stærke kræfter, der ønsker at bevare den eksisterende folkeskoleforordning i dens form og indhold. At resultaterne er udeblevet, det klandrer man lærerne for. I det største parti i koalitionen ønsker man at bevare forordningens form, idet man siger den sætter barnet i centrum. Udsagnet er et slagord, idet enhver folkeskolelov skal have barnet i centrum.

Hvilke svagheder har den eksisterende forordning?

Det er en svaghed, at skolen er tredelt.

Baggrunden for dette er, at eleverne skal flytte fra trin til trin, efter hvert trinforløb. Når dette sker, skal barnet lære nye lærere og nye arbejdsgange, som eleven skal vænne sig til, det medfører at eleven og læreren kommer til at bruge en del resurser på det. Læreren skal også lære en del nye elever at kende, og skal prøve på at finde ud af, hvor hver enkelt elev er, og vænne sig til nye samarbejdsformer. Alle disse forhold gør, at eleverne mister en del under selve indkøringsperioden. Sådan som trintestene gennemføres i dag, har de ingen betydning for den enkelte elevs videre skoleforløb.

Der er for mange fagområder under fælles overskrift.

Her tænkes på kultur og samfund, matematik og naturfag og lokale valg. Man har sat en fælles overskrift på disse områder, selvom disse hver har deres egne læringsmål. At fagene er sat sådan sammen, er en svaghed for de enkelte fag, idet der skal sættes spørgsmålstegn ved, om de hver især får tilstrækkelig antal timer, hvorved timetalene også går ud over andre fag.

Det er en svaghed, at man ikke har tildelt timer til hver enkelt fag.

Når man fremsætter sådan et synspunkt vil standardsvaret fra lovgiveren være: der skal undervises med barnet i centrum og med udgangspunkt i det enkelte barns standpunkt, derfor skal fagene ikke tildes timer. Når man laver en undersøgelse over det grønlandske skolevæsen, så vil ikke en eneste skole begrunde sin timetildeling til faget med ovenstående begrundelse. Derfor kan flosklen ikke bruges i den virkelige verden. Virkeligheden er en hel anden, og vil ikke ændre sig, når det drejer sig om timetildeling. Derfor skal der fastsættes timetal for hvert enkelt fag fra centralt hold. Kun på den måde vil samfundet prioritere hvert enkelt fags vigtighed.

Det er en svaghed, at man siger, at alle fag er lige.

I reglerne står der, at alle fag er lige. Dette er en svaghed for forordningen. Efter min mening burde redskabsfagene prioriteres, det drejer sig om at kunne læse, skrive og regne. Derudover skal fag som uddannelsesinstitutionerne kræver for optagelse af elever prioriteres, som sprogfag, matematik, fysik og kemi. Derudover er de praktisk- musiske fag i dag nedprioriterede. Det er blandt andet gennem disse fag, man vil kunne tilrettelægge og gennemføre en undervisning, der tilgodeser elevernes udfoldelsesmuligheder. De praktisk musiske fag var ellers

Forordning levet op til kravene?

noget, som gav håb, under tilblivelsen af forordningen, men drømmen har åbenbart været sværere at få virkelig gjort fra departementet og kommunernes side. Vi ved jo alle, at den bedste læring sker ved selv at udføre arbejdet.

Læringsmålende er for omfattende, de hæmmer og sætter grænser for læringen.

Vi lever i en verden i stadig forandring, derfor skal læringsmålene være korte og præcise med udgangspunkt i det grundlæggende i hvert enkelt fag. Derfor skal der laves læringsmål, der er efter tidens forhold, og af et omfang, så lærerne kan udføre deres arbejde professionelt og så de skal kunne undervise varieret med mulighed for at kunne uddybe nogle områder. Læringsmålene i dag er for omfattende og hæmmer lærernes professionalisme. Skolen skal være levende og give udfordringer til såvel medarbejdere og elever.

Skolen giver dårlige vilkår for elever med særlige behov.

Vi har mange elever, der er ordblinde, har ADHD, autisme, er udviklingshæmmede eller har andre problemer. Elever skolen ikke er gearet til at undervise. I andre lande siger man at 5-7 % af samtlige elever er ordblinde, hvis det er tilfældet lider 400-560 af vores elever af ordblindhed ud af ca. 8000 elever, 4-7 % skulle have ADHD eller autisme overført til Grønland betyder det 320-560 elever og de udviklingshæmmede udgør ca. 0,5 %, hvilket ville give ca. 40 elever. Når vi ser på ovenstående tal, så har vi ca. 780-1160 elever, der har særlige behov efter ovenstående kriterier, hvortil kommer, at forskellige undersøgelser har påvist, at ca. 1/3 af eleverne har været udsat for seksuelle overgreb, hvorfor de har koncentrationsbesvær på grund af ubearbejdede traumatiske

oplevelser, altså i tal ca. 2700 elever. Dertil kommer en masse omsorgssvigtede børn, som jeg ikke vil komme med tal på. Når vi tænker på disse forhold, så skal vores folkeskole give bedre vilkår for børn med særlige behov for bedre undervisning, omsorg og støtte.

Trintest som de gennemføres i dag er en svaghed.

Det er femte år i år, at trintestene gennemføres i deres nuværende form, de er blevet vurderingsgrundlag for skolernes virksomhed. Resultaterne af trintestene har ikke udviklet sig, uanset hvilken undervisningsform man har anvendt. Trintestene var tiltænkt som et redskab for læreren i arbejdet med elevens videre skoleforløb, så læreren kan vide, hvor eleven rent faglig står, til brug i planlægningen af undervisningen. Det er ikke sådan de bliver anvendt i dag. I dag bruges de til vurdering af, hvordan skolen kører. Man kan ikke basere sin skoleudvikling på dette grundlag. Test skal være en del af undervisningen, og skal bruges som redskab for både læreren og eleven.

Mit indlæg kunne være meget længere og mine begrundelser mange flere, men dette vil virke trættende for læseren, hvorfor jeg sætter en grænse her.

Efter min bedste overbevisning er vedtagelsen af den nye folkeskolelov, der afløser folkeskoleforordningen, forkert begrundet. Nu vil folkeskolen blive baseret på tilsyn med og vurdering af lærernes og elevernes resultater opnået i trintest og afgangsprøver fra det nye år.

Jeg synes, at det er på tide, at lærerne og brugerne begynder at debattere den såkaldte "Atuarfitsialak". Man ønsker ikke at se på forordningens svagheder, men vil hellere beskyldte lærerne for at svigte. Det er rammerne, forholdene, ejerskabet og ansvaret, der skal ses efter i sømmene.

Asbest – oquk uumasuaq

Nunatsinni takornariaqarfissuaq – Ilulissat atuarfeqarpoq, oqartussanit usorsisi-maarutigineqanngitsoq, taamaattumillu takooqusaarutigineqanngitsoq. Ussiit-sorsuarmik qaliarsualik, asbestitalinnik sanaaq oquttorlu atuarfik ilinniartitsisut meeqqallu naammagittarlutik atorpaat.

Illorsuup silataa ungasissumi kusanartutut isikkoqarpoq. Appalulluni erseqqarillunilu Knud Rasmussenip inunngorfiata silataanit isiginnaarlugu. Iserfigaluguli ila amiilaarnartumik aassimavoq. Nunarsuami siuttorsuit Dronningilu qaaqqusaanaviannigillat, meerartavut qanoq atuarfimmi atugassaqaqtikkivut takutillugit. Atuarfik asbesteqarluinnartunik sanaajuvoq, Ilulissat Kommunerisimasaata 2007-imi misissuittisinerata tamanna upper-narsarpaa.

Qaliarsua iikkallu amerlaqisut sanaartuutissanik asbestilinnik suliaapput, tegnestiftinnguamilluunniit iikkamut kappussinermi navianartorsioittisinnasumik. Tamatuma saniatigut qaliarsuarmik kipparissut putullit nivinnagkat asbestilinnik sanaajupput. Taakku kipparissut pinnguarfigissallugit pilerinaqaat, meeqqalli qaqippata asbestip pu-joralaa meeqqat ilinniartitsisullu puaannut siammassaaq. Taanna kisimi ajoqutaanngilaq. Qaliarsuaq ussiitsoq siallersumi kuuttarpoq meeqqat atuarfigisaanni inini ar-laqartumi natermi taseeraqanik pilersitsisarlu. Taamaat-tuarsimasooq, ilinniartitsisut sivisunerusumik atorfeqarsi-masut oqaatigaat. Qaliarsuaq iluarsaanneqallattaarpoq, iluatsinngisaannartumillu.

Atuarfiup iluanut iserluni nungullarsimarpasippooq. Al-laffiup tungaanut majuartarfik taarpoq, imatulli akor-nutaanngitsumik. Qummut apuulluni igalaakkut qiviarluni ila takusaaq Kalaallit Nunaanni innuttaalluni kanngu-naqaaq. Atuarfiup illutai aserfallassimapput isatigas-sanngorlutik, aali meerarpassuit ulluinnarni avatangiisaat.

Piitsuussuseq

Illorpaalukasiit takusavut inuttaqanngitsutut isikkoqar-pu, sorsuffinni nunanilu piitsorujussuarni illunut ase-

ruatitersimasunut eqqaanarlutik. Atuarfimmi aqutsisut ajunngitsumik eqqarsarlutik, illukasiit takujuminarsaru-mallugit meeqqat qalipaattissimavaat. Qalipakkalli pin-nersaataanngillat, illoqarfissuarni akissaateqarpiannigitsut najugaqarfiini inuunermi atugassarititaasunut akerlilersu-utitut, meeqqat qalipagaattut isikkoqarput. Nuannaarner-mik ilinniarusussermilluunniit takutitsinngillat.

Meeqqat qalipagaasa atuarfiup takussunarnera ingasat-tumik erseqqarissitiinnarpaat atoruminaatsunngortil-lugu. Ajoraluartumik oqaannartariaqarpugut ila atuar-finnguakkuluk takussunaq.

Tassunga killilluni kikkunut tamanut eqqarsaat ajortoq takkuppoo, "atuarfimmi aserorterineq akuerineqarsin-naanngitsoq paasivara", tamanna pisimasooq anin-gaasarpassuarnik naleqartumik kinguneqarpoq, atuarfik iluarsaanniarnegartoq immattoormat ruujori qatserut serpartaat ikeriarlugu aserortersit qimammassuk Tama-tuma kingorna ruujorit iikkallu oqorsaataat piiarneqarput illu panerserniarlugu. Unnuillu ilaanni issilermat ruujorit qaarput, atuarfiullu ilaa immaqqilluni.

Suliaq naassaanngitsoq

Atuarfiup pediillia ila nassaarsiullaqqisuusariaqarpoq, atuarfik ullut tamaasa ilinniartitsineq ingerlanneqassap-pat. Ilalu isumassarsillaqqeqaaq. Soorlu pediilli ruujorimik qilaamut atasumik ikkussisimavoq, fysikkertarfiup asatta-rfianut atasooq, qilaamiit asbesteqaqisumit erngup kuut-tarnera ataatsimut katersorumallugu. Atuarfik pisoqaru-jussuummat fysikkertarfik taanna ila tupinnaqaaq, soorlu piaaraluni qanga pissutsit filmiliariumallugit pequser-sugaq, taamani ilinniartitsisut meeqqanik unataasarnerat atugaasooq takutikkumallugu.

Atuarfimmik takornariartitsinermi pediillip qaseriarluni iikkami putuaqqat pequtit atorullu pisoqalisimaqisut attu-larpai, ruujorit, ikkat ikeqartutulli isikkoqartut radiatorillu nakkaatilersutut isikkullit.

likkat krydsfineriniq ilaartorsimavai. Isugutaap kusertullu aqqutai asbestillu putui qalipanneqarsimapput. Pediilli suliaa stress-ernartoq timaani ersippooq, putoq nutaaq, isugutaap aqqutaa imaluunniit pequtit aamma taamatut nungullarsimasut takugaangamigit attorlugillu.

Uumasuaqqat oqullu

Init ilaanni linoliumimik sanasut piiaapput. Piigaallu meeqqat aataakkuisa atuarnerisa nalaanni ikkussukkatut isikkoqarpoq. Ataa maajunnaqaaq, sanasullu misilittagaqarluartup aperineqarami asbesti kukimmik piarneqarsinnaasoq takutippaa. Linoliumillu piiakkap tunuani aamma takuneqarsinnaapput uumasuaqqat qaqortut mikisuaqqat saninni tammappallattartut. Ukiorpassuarni erngup qaliarsuarmut kuullattaartup sanippassuillu ataatsimut naqqup ataa uumasogarfinngortissimavaat. Sanasut linoliummi natermiittoq killorpaat qaamannerusunik ilaarlugu, meeqqat ilinniartitsisullu natermi alittortumi naalluttalersimammata. Siullermik gaffatapemik ilaartorneqartarsimapput. Maaannalu nateq tamarmi qaamasunik takisuunik ilarneqarpoq, tamannalu 100.000 kroninik akeqarpoq.

Nakkaannersuaq

Qaliarsuaq ussiimmat, atuarfimmi oqussunnik akueriuminaatsoq naamaneqarsinnaavoq. Illut ilaanni ila ingasaqaaq, tamannalu erserpoq iigaq qanimut isiginnaarlugu, isugutaap aqputaa pasinartumik taarmat ilaatigullu putuqarmat. Pediillip qalipaammik ilaartuuarnerata asiuneq tamakkerlugu tammartissimanngilaa. Atuanngiffeqarnermi angalaarneq nualluni quersukulunnaqaaq, misigisimanarlunilu puammut iluaatsoq. Illup ilua silaannaloqaaq, naak silaannarissarfinnik pilersitsisoqarsimagaluartuq. Angalaarnerput naammassillugu meeqqat minnerit atuarmiannut iserpugut. Nerriviit issiaviillu sumi tamaaniipput. Nateq pujoralappoq. Tukaqaaq. Saagut ilaat nusunneqarsimapput. Saagut anno-raaminertaat nungullarsimavoq ipeqarpassillunilu. Pediillip sulisullu sinniisaata ammaramikku matoq-qissinnaanagulu ugguarpassipput. Taannali ininnguaq uppersaataatut atorineqarsinnaavoq, tassami taama tujorminartigisuni avatangiseqarluni, meeqqat, ilinniartitisut aqutsisullu sunut tamanut naammagittaannalernerannut takussutissaavoq.

Ilulissani atuarfik nutaaq

Inatsisartut aalajangerpaat, Atuarfik Mathias Storch nutaterneqassanngitsoq nutaamilli sanasoqassasoq. Taamatut aalajangernermit nutamik atuarfittaarnermut ukiorpaalukasiit ingerlasinnaapput. 2013-imi aningaasartuutissat pillugit inatsisissaq pingajussaarneqarmat aalajangerneqarpoq, Ilulissani atuarfiliornisamat immikkoortinneqassasut 141 mio. kronit. 2013-imi 19,5 mio. kronit aningaasartuutigineqassasut allassimavoq. Taakku piareersaanermut sulisussarsiuussinermullu atorineqassapput. Tulliani aningaasanik nujussisoqassaaq 2015-imi 25 mio. kronink, tulliani 2016-imi 50 mio. kroninik.

Meeqqanut, atuartitaanermut sammisagartitsinermullu Qaasuitsup kommuniani pisortaq Hans Eriksen oqarpoq, kommuni nunaminertamik nassaassasoq, taava pilersaaarusiorneq aallartissaaq kingornalu sulisussarsiuussineq. Suliassat taakku siulliit ukiup ataatsip marlullu akornanni ingerlanneqassapput. Sulisussarsiuussinermilu neqeroorut apeqqutaassaaq, pisortat neqeroorut iluarinngippassuk sulisussarsiuussineq nangeqqinneqassaaq. Taamaattumik atuarfiliorneq ukiorpaalukasiit ingerlanneqarsinnaavoq. Sulisulli sinniisaata Titus Berthelsenip iluaraa politikkerit nutaamik atuarfiliornisartik aalajangiutivimmassuk. - Ila qujanaqaaq nutaamik atuarfiliorniarmata, Titus Berthelsen oqarpoq.

Tekst og foto: Elna Egede, journalist

Asbest - mug og mider

Grønlands turistmagnet - Ilulissat - har en skole, som myndighederne helt tydeligt ikke er stolt af, og derfor skjuler for offentligheden. Utæt tagkonstruktion, en masse asbest og mug i bygningerne er rammen for lærere og børn.

Skolens facade ser rimelig malet ud. Rød og knejsende set fra Knud Rasmussens hus. Flot ser den ude på afstand, men indvendig er den gået i forrådnelse. Verdens mest fremtrædende statsoverhoveder eller Dronningen er helt sikkert ikke blevet budt ind for at se, hvordan vi behandler vore børn i den skolesøgende alder. Skolen er nærmest en asbestbombe ifølge den rapport, der er bestilt af den tidligere Ilulissat Kommune i 2007. Tagkonstruktionen og en stor del af væggene er bygget af asbestholdig materiale, der vil give generende støv, hvis bare børnene slår en tegnestift ind i væggene. Ydermere indbyder pladerne med huller i midten til at kravle rundt og dermed få asbesten til at drysse ned fra loftet. Den utætte tagkonstruktion er nærmest en si under tøvejr og regn. Sådan har det altid været, så vidt de ældste lærere husker. Taget er blevet lappet med tiden, men det er aldrig blevet tætnet helt. Indenfor i den største bygning ser det slidt ud. Trappen op til kontoret er mørk, men ikke så meget, at det gør noget. Indtil øjnene opdager skolegården med de mange bygninger, hvor børnene holder deres frikvarter.

Slum

Her får vi øje på flere bygninger, der ser forladte ud, ligesom billeder af ødelagte huse i fattige og krigshærgede lande. Velmenende administratorer har forsøgt at pynte bygningerne op med elevernes malerier. Det ser ud som halvhjertet graffiti i slum. De udstråler hverken barnlig glæde eller lysten til at lære noget. Børnenes malerier på facaden vidner blot om ørkes-

løsheden, der får bygningernes forfald til at blive overvældende. Kontrasten gør det blot til et ubærligt øjebæ. Det er lige før, at man forstår børnenes hærværk i den ældste af bygningerne, der har resulteret i vandskader. De tændte for brandslangen og forlod bygningen. Siden kom frosten til og frøs de blotlagte rør og endnu engang blev bygningen oversvømmet.

En ulige kamp

Skolens pedel må virkelig være en opfinder, for at gøre skolen nogenlunde undervisningsklar i det daglige. Der var flere Storm P. anordninger. Pedellen havde blandt andet lavet et rør fra loftet til vasken i fysiklokalet, for ellers var det umuligt at undervise i fysik, når det begyndte at sile ned fra tagkonstruktionen, der er fyldt med asbest. Fysiklokalet så i øvrigt ud som kulissen til en film om dengang, da lærerne havde ret til at tæve løs på børnene. Under rundturen gennem den trøstesløse skole bøjede pedellen sig ned, og rørte på alt fra revner på væggen og radiatorer, der var ved at falde ned. Han havde blandt andet lappet vægge med krydsfinerplader. Store fugtpletter og vandets vej ned ad væggen var blevet malet. Pedellens kamp mod forfaldet virkede stressende, når han fik øje på endnu et hul, fugtplet eller de lige så slidte møbler, og strøg dem med hånden.

Skadedyr og mug

I et lokale var håndværkerne i gang med at rive dele af gulvets linoleum op. Det stammer fra børnenes bedste-forældres skoletid. Nedenunder så det hæsligt ud og den erfarne håndværker viste os asbesten på væggen, der var blevet porøs, blot med en fingernegl pulveriserede han asbesten. Og under det ubestemmelig gulv vrirler det med små aflange hvide mider, der nærmest graver sig ned i det slimede skidt. Mange års oversvømmelser fra taget og det almindelige skidt er blevet levende. Håndværkerne var ved at klippe linoleummet op og sætte lyse striber på gulvet, fordi elever og lærere var begyndt at falde over huller i gulvet. I første omgang blev

de repareret med gaffatape. Nu er der indsat lyse striber linoleum og det koster skolen(kommunen) 100.000 kroner.

Den totale deroute

Den utætte tagkonstruktion gør, at det lugter ulideligt af mug over det meste af skolen. Den er gennemtrængende i nogle bygninger, hvor malingen helt klart har taget skade og blotlagt nogle ubestemmelige pletter og huller. Selv pedellens flittige malerpensel kan ikke rigtig skjule alle de huller og pletter, der kommer til syne overalt på skolen.

Et par timer på skolen er ved at rive lungerne op i en fælles uendelig hosten blandt de få tilstedeværende under årstidens forkølelsepandemi. Indeklimaet er kvælende, selvom der er installeret et udluftningsanlæg.

Vi slutter af i et lokale, hvor de yngste bliver undervist. Borde og stole står huller til bulter. Der er hvidt pulver på gulvet. Det roder gevaldigt. En del af gardinerne er revet af. Stoffet er slidt og nusset efter 20 år. Både pedel og tillidsrepræsentant så ud som om de ærgrede sig over, at de havde låst lokalet op.

Men det her er ligesom billedet på, at der ikke skal ret meget til, før elever, lærere og administratorer begynder at falde af på den.

Tekst og foto: Elna Egede, journalist

Ny skole til Ilulissat

Landstinget har besluttet, at droppe renoveringen af Atuarfik Mathias Storch. Men der kan gå rigtig mange år, før der står en ny skolebygning i stedet for den saneringsmodne skole

Landstinget har under sin behandling af finansloven besluttet at afsætte 141 mio. kr. til en ny skole i Ilulissat i stedet for Atuarfik Mathias Storch. Der er afsat 19,5 mio. kr. i 2013.

Det er til projektering og licitation af byggeriet. Næste gang, der falder penge af til byggeriet er i 2015, hvor der går 25 mio. kr. og året efter 50 mio. kr.

Direktør i Børn, kultur og fritid Hans Eriksen Qaasuitsup Kommuneat siger, at kommunen må ud og finde en egnet grund. Derefter kommer projekteringen og licitationen af den nye skole.

De indledende arbejder kan strække sig mindst i et år - måske to år, før der kan blive en licitation. Herefter er det så spørgsmålet om licitationen bliver sendt ud igen, hvis det offentlige ikke er tilfredse med buddene.

Herefter er der en byggeperiode, der kan strække sig over flere år.

Men tillidsrepræsentant Titus Berthelsen er glad for den politiske beslutning.

- Det er godt, at de vil bygge en ny skole, siger han.

Atuarfik Mathias Storch asbestimik poorsimavoq

Tekst og foto: Elna Egede, journalist

Illut 12-uusut ilaat qulit, taamaattumillu init atuariit perusuersartarfiillu amerlanerit asbest-inik akulinnik sananeqarsimasut, Ilulissat Kommune toqaanut nalunaarusiami ersepoq. - Qilaamiit nivingasuni asbest-imik akulinnik sanaaq meeqqat pinnguarfigisimamassuk, sinnaq alissimavoq asbestimillu pujoralaqalerluni, "Asbest-inik akusanik sanaartugassanik Atuarfik Mathias Storchimi atuisimaneq" pillugu 2007-imi allassimavoq.

Atuariap qilaava kipparissunik angisuunik putulinnik nivingasooqarpoq, isigalugit soorlu pinnguarfissatut pilersinassakat. Atuarfik illunik titartaasartumit tusaamasaaqisumit Henning Larsenimit 1970-ikkut aallartittut titartarpoq. Københavnimi Operahusi, taassuma aamma titartagaa.

AMS-ip qilaava, meeqqat qallorfissaattut immaqa titartarpoq, taamanikkut nalugallaratsigu asbesti naviarnartuusoq. Nivingasut kipparissut ammalortumik putullit ila pissanganarpaseqaat. Meeqqanut nivingakataarfittut atornerqarsinnaapput imaluunniit meeqqat annerusut nivingasumiit nivingasumut pissitaaqattaarsinnaapput. Asulumi nivingasut putui meeqqanut naammattussatut ilusilersukkatut isikkoqaramik.

Meeqqat 400-it

Nalunaarsuinerup takutippaa, Mathias Storchip illutaani 12-uusuni qulit asbest-inik akulinnik sananeqarsimasut. Qilaamiit nivingasut kisiartaanngillat. Eternit-pladenik taamaattumillu asbestilinnik iikkat pilersorneqarsimapput. Asbestip seqummakui puanut nippussuuttarput, sivisuumik pujorallammik najuussuisimagaanni nappaammik puanik sequtserisumik asbestoseqalernermik imaluunniit puakkut kræftilernermik kinguneqarsinnaalluni.

Ingerlatseqatigiiffiup Masantip sukumiisumik nalunaarusiaminni kommunimut erseqqissarpaat, atuartut sulisullu isumannaatsumik atuariimittariaqartut. Tassami asbesti piassanngippat iikkat qilaarlu putuneqassanngillat. Ilinniartitsisup meeqqalluunniit tegnestifti kappuppagu, tamanna asbest-imik pujorallissaaq AMS-imi atuartut 400-iimmata naatsorsuutigisariaqarpoq meeqqat taama amerlatigisut ilaat allatulli sakkortuumik pinnguartassasut, asbesteqarfik ammarlugu.

Ikkat qilaarluunniit putuppat pedellip ilaartarpaa, fuge-massilersorlugu, periusq aalajangersimasooq atorlugu, aamma ikkat nungullarsimappata, taamaattumik

qalleqqaarlugit kingorna qalipanneqartarput.

Qilaag ussiitsoq

AMS-imi iigarpassuit qalipaatinik asuli annikitsumik qallerneqartarsimapput. Tassami iigamineq ilivitsooq qalipanneqartanngilaq, cigaritsit puuatut angitigisut qalipaatinik taarnerusunik qaamanerusunilluunniit qallerneqartarput. Iserluni ila nipaatsumik eqqarsarnarpoq, meeqqanuku asuli iikkani qalipaatinneqartarsimasut? Tassa Atuarfitsialak.

Meeraanngillat qalipaasut pedellili asbestimut isuman-naarsaasimasooq.

Atuakkanik atorniartarfik AMS-ip erloqissutigeqaa. Tassani tassa imeq kuussuurtut qaliarsuarmit ilaanni kuuler-tarpoq, qaliarsuaq iikkallu asbestinik akullit aqutugalugit. Taanna ussiitsorsuaq aamma nalunaarusiami ersipooq. - 10X10 cm-erik plade ilaat putoqarpoq, silarlukis-sakkaangat tassannga imeq kuuttarpoq. Taanna plade aqqusaarneqartartoq asbesteqarunarpoq. Qaliarsuanit erngup kuuttarnera unitsittariaqarpoq, putorlu qallerlugu, nalunaarusiami allassimavoq.

Atuakkanik atorniartarfimmi suli qalianit imeq kuuttarpoq. Iserfigalugu ini oqussunneqaaq. Tipersuaq aamma allarpassuarni ersipooq, illuni tamani imermik kuserfiusuni oqussunninnera naamaneqarsinnaalluni.

Soorlu una qilaap ilaa isugutammik sunnertissimasooq, qisummiillu kuunnerit maluginiakkat, qernerujupput

Atuarfik Mathias Storch er en asbestbombe

Tekst og foto: Elna Egede, journalist

I 10 ud af 12 skolebygninger og dermed i de fleste klasselokaler og toiletfaciliteter er der brugt asbestholdige byggematerialer, viser en undersøgelse af AMS, som det tidligere Ilulissat Kommuneat har bestilt.

- Det ser ud til at den brudte kant på asbestoluxpladen i lokale 49 er opstået ved at børn har kravlet i spærerne, står det i rapporten "Registrering af asbestholdige byggematerialer", som det tidligere Ilulissat Kommuneat har fået udarbejdet i 2007.

Netop loftskonstruktionen med spær, der nærmest indbyder til leg op under loftet, er det specielle ved Atuarfik Mathias Storch. Skolen er tegnet af en meget berømt dansk arkitekt, Henning Larsen, i starten af 1970-erne. Han har senere tegnet operahuset i København.

Loftet på AMS er formentlig bygget for at inspirere børn til at lege i spærerne, før man fandt ud af, hvor farligt asbest er. Spærerne med huller i midten ser nemlig aldeles spændende ud. De kan både bruges som ripper, eller børnene kan vælge at springe fra spær til spær. Hullerne i spærerne er nærmest designet til at kunne rumme en barnekrop.

400 børn

Registreringen viser, at der er brugt asbestholdig byggematerialer i 10 ud af 12 bygninger i Atuarfik Mathias Storch.

Det er ikke kun i spærerne, der er brugt asbestholdige materialer. De fleste vægge er beklædt med eternitplader, der også indeholder asbest. Asbeststøv sætter sig i lungerne, og det kan efter mange år udvikle sig til asbestose eller lungekræft, hvis man har indåndet asbest i betragtelige mængder over en længere periode.

Firmaet Masanti, der har registreret det asbestholdige materiale, gør meget ud af at fortælle kommunen, at de må sikre elever og personale. Der må nemlig ikke være huller i asbesten. Det er ganske nødvendigt, at holde det asbestholdige materiale forseglet.

Hvis bare eleverne eller lærerne sætter en tegnestift på væggen bliver forseglingen brudt, også begynder asbesten at drysse. Der går godt 400 elever i AMS. Man må gå ud fra, at de leger voldsomt som alle andre skolebørn. Det er pedellens opgave at holde øje med hullerne i de mange lokaler på skolen.

Hvis der opstår et hul må pedellen fylde hullet op med acrylfugemasse. Han må bruge en bestemt fremgangsmåde for at forsegle huller og slidflader. De skal grundes på de slidte flader eller huller og lukkes med acrylplastmaling.

Utæt tag

Mange vægge på AMS ser ud som om, at børnene har gået rundt og klattet malingen tilfældigt på de fleste vægge. Enhver gæst som træder indenfor tænker sikkert sit om den pædagogiske metode, der bliver brugt på skolen. Skulle det forestille at være effektiv pædagogik.

Men det er altså ikke børnene, men pedellen der til stighed forsegler hullerne på væggene overalt.

Biblioteket er problembarnet i AMS. Det er her, der kommer floder ned fra taget og det er også her, at både vægge og lofter indeholder asbest. Det utætte tag spørger da også i rapporten om asbestindholdet på skolen:

- Der er et hul på ca. 10x10 cm i en plade, hvor vand fra taget siver igennem i tøjbrudsperioden. Denne plade er muligvis asbestholdig. Utæthederne, der forårsager indsivningen af vand gennem tagkonstruktionen, skal stoppes og hullet skal forsegles, står der.

Vandet siver og fosser stadig ned gennem taget i biblioteket, under regnvejr og tøjbrudsperioder. Der er en umiskendelig lugt af skimmelsvamp i lokalet. Det er ikke kun i biblioteket lugten river i næsen. Det er overalt, hvor der siver vand ind fra taget, når det regner eller det begynder at tøj.

Her er asbesten, der er skrabet i med en negl, mens linoliummet bliver skiftet.

Ilinniartitsisut atuartullu oqummik nappaalapput

Tekst og foto: Elna Egede, journalist

Sulisut sinniisuat Titus Berthelsen oqarpoq, atuarfik pitsaanerusumik ingerlanissaanut silaannalussuaq akornusersuisoq.

Sulisup sinniisuata allaffia soorlu silaannaqanngitsoq. Silaannarissarfeqanngilaq. Ila nualluni quersukulunnaqaaq. Allaffiup silataani ruujorit aqutai nungullarsimarpasipput. Qulaani erngup kusertarneranit manngertorsimallutik. Isugutak atuarfimmi ersarissaq nassuiaatissaqarpoq. Tassami ilulissani tamani silaannaap kissakkiartornera ersippoq. Aqquernit nakkarsimapput, illullu tunngavii equllutik, nunap ilua qeriuaannartoq aassimammat. Nunatsinni illoqarfiit ukiumi issilluartartut ilaat ilaatigut ukiumi issangiamik ukiullu ilaanni siallerujussuarterluni. Upernaakkut ukiakkut aasakkullu sialuk imaaginnavittarpoq. Tamannalu Atuarfik Mathias Storchimi ersertarpoq qaliarsuaq ussiimmat. Qaliarsuaq ukiorpasuani ajornartorsiortitsisoq. Siallileraangata illut 12-usut ilaanni amerlasuuni sialuk ilummut kuuttarpoq. Sulisut sinniisaat 1980-ikkunili sulisuusooq oqarpoq, taamanili sulilerami qaliarsuaq ajornartorsiutaasoq. Sulisup sinniisuata atuarfik tamaat takutippaa, naammassigattalu Titus Berthelsen tulluusimaanngilaq.

Aserorterineq

Tassami silaannaluk pillugu naammagittaalliortut imaaginavipput. Atuarfimmi aserfallassimaqisumi silaannaloqaaq, ilinniartitsisullu naammagittaallioqaat. Suliffinnik nakkutilliisumiit kommunimut atuarfimmi oqoqartoq ilumuunnginnerarpaat, naak isertumut oqussunnik naamaneqarsinnaasoq.

- Ilinniartitsisut ilaat silaannalummi naalliupput. Ilaat allanit ingasannerusumik oqummik taagukkaminik sapigaqalertarput, napparsimalerlutik, meeqqallumi aamma napparsimanerusut maluginiarpara, sulisut sinniisaat oqarpoq.

Silaannarmik tunngaveqarluni atuartut ilinniartitsisullu tamakkersorsinnaanerata taamaalilluni killeqalertarpoq. Sulisup sinniisuata atuartaasa akornanni napparsimalertarnerit amerlapput. Ilinniartitsisut nuffasiapput nuallukullallutillu. Inini aalajangersimasuni oqussunnittuni ikkaangamik niaqorlulertarput inuummarluuteqalertarlutillu. Meeqqat akornanni atuarfimmu tunniusimaneq ikileneqarpoq, atuaqatit ilaat aserorterimmata, atuarfiup

initaasa ilaanni iluarsaanniarlugu matoqqasumi. Rujorit ikuallalernerimi qamiterutitallit ikeriarlugit meeqqat anipput. Illu naqqaniit qummut meterip affaani immappoq. Tamatuma kingorna panerserniarlugu illup ikiata oqorsaataa piiarneqarpoq. Unnuit ilaanni 15-inik issilermata, ruujorit qaarput illulu immaqilluni.

Aassiorneq

Isumannaallisaanermut sinniisuusimasooq Pia Nielsen, ilinniartitsisut arlaqartut silaannalummi ajoqusersimasut ilagaat.

- Oqok saperlugu nalunngilara. Niaqorlulertarpunga piffissaq kingullerlu atuartitsillunga puigortalerpunga. Oquup inummut sunniutai internet-imi atuarlugit paasivara puigortalerneq sivisuumik oquttumi navianartumiilluni malunaataasorpasuit ilagigaat, Pia Nielsen oqarpoq.

Pia Nielsen Titus Berthelsenilu kikkunnut tamanut oqariartuutiminnik saaffiginnittarsimapput, AMS-imi navianartumik oqoqartoq misissortinniarlugu. Pia Nielsen oqarpoq, kommunip oqummik misissuisarnera qarsupippallaartoq. Suliffinnillu nakkutilliisoqarfiup misissuinerat kingulleq pivoq siorna.

Titus Berthelsenilu isumaqarpoq, oqummik nassaarfiit iluarsaanneranni nakkutilliisoqarneq amigaataasoq.

- Suliffinnik nakkutilliisut aallaraangata kommuni pitsanngorsaalluni aallartittarpoq, suliaallu misileraaffigineqartanngillat, oqarpoq.

Ilulissani nakorsaq Pia Nielsenip kimigiiserfigaa, aaver-sikkumalluni oqummik misissugassamik. Tassami oquut navianartut pujoralaat aassuinerimi nassarineqarsinnaapput. Nakorsarli itigartitsivoq, taamaattumik aammik misissuisitsineq akissaqartinneqanngimmat.

Ilinniartitsisut qatsuteqaat, oqunnik napparsimalertarnertik upperineqanngimmat

Skimmelsvampen gør lærere og børn syge

Tekst og foto: Elna Egede, journalist

Tillidsrepræsentant Titus Berthelsen siger, at indeklimaet i Atuarfik Mathias Storch er årsag til at skolen ikke fungerer optimalt.

Tillidsrepræsentantens kontor føles som en osteklokke. Der er ingen udluftning. Det påvirker lungerne, specielt når man er forkølet. Gangen udenfor kontoret er skæmmet af huller ved kloakrørene. De er rustet til af vand oppe fra taget. I det hele taget er bygningen præget af det varmere vejr.

Overalt i Ilulissat by er konsekvenserne af klimaændringen synlig. Veje er faldet sammen og bygninger står faldefærdige rundt omkring, fordi permafrosten er forsvundet. Et af de koldeste byer om vinteren oplever nu tøvejrperioder og en kortere vinterperiode, som resten af landet.

Det regner om foråret, efteråret og sommeren. Atuarfik Mathias Storch har så vidt vides altid haft et utæt tag. Når det regner fosser det ind med vand i de fleste af de 12 bygninger, som udgør skolen.

Tillidsrepræsentanten, der har undervist på skolen siden i 1980-erne mener, at der altid har været problemer med taget. Han har netop været på en rundtur på skolen. Der er ingen stolthed at spore hos Titus Berthelsen.

Hærværk

Han er nemlig ved at drukne i klager over indeklimaet på skolen. Lærerne har det ganske enkelt dårligt med den nedslidte og saneringsmodne skole. Alle fra arbejdstilsyn og kommune benægter, at der er skimmelsvamp i de lokaler, der lugter af mug.

- Der er nogle lærere, der er mere mærkede end andre af indeklimaet. Desværre er det ikke alle, der kan tåle det, de mener er skimmelsvamp. De bliver syge og det samme sker med børnene, siger tillidsrepræsentanten. Han er helt overbevist om, at indeklimaet er årsag til, at lærerne og børnene ikke kan yde det optimale. Fraværet er stort blandt de børn, han underviser. Ligeledes er mange lærere udsatte for forkølelser og virus. De dør med hovedpine og almindelig utilpashed ved at opholde sig i de mange rum, der lugter af mug.

Det har heller ikke hjulpet på moralen blandt børn, at nogle elever har udøvet hærværk i den af skolen, der blev lukket, for at sanere den. Kommunen har efterfølgende

besluttet at renovere bygningen. Det var i denne bygning, der blev begået hærværk.

De tændte for brandslangen i bygningen. En stor bygning blev fyldt med vand - en halv meter fra gulvet og op ad væggen. Efterfølgende blev rørene blotlagt for at tørre væggene. Temperaturen faldt til under 15 grader en nat, de ubeskyttede rør sprang og igen blev bygningen oversvømmet af vand.

Blodprøve

Tidligere sikkerhedsrepræsentant Pia Nielsen er en af lærerne, der har mange gener ved at undervise på den nedslidte skole med det utætte tag.

- Jeg har alle allergiske reaktioner på skimmelsvamp. Jeg får hovedpine og her på det sidste er jeg begyndt at glemme, mens jeg står og underviser. Jeg har læst om skimmelsvamp på internettet og det viser, at hukommessvigt er et af mange symptomer ved langvarig påvirkning af skimmelsvamp, siger Pia Nielsen.

Både Pia Nielsen og Titus Berthelsen har rendt fra Herodes til Pilatus, for at bevise, at der er farlig skimmelsvamp i AMS. Pia Nielsen mener, at den sidste undersøgelse af skimmelsvamp var for overfladisk. Arbejdstilsynets besøg foregik, mens hun var sikkerhedsrepræsentant sidste år.

Titus Berthelsen mener, at kontrollen med at få udbedret områder for skimmelsvamp mangler.

- Arbejdstilsynet er rejst, når kommunen går i gang med sine udbedringer og derfor kan de ikke foretage kontrol, siger han.

Pia Nielsen har forsøgt at få lægen i Ilulissat til at foretage en blodprøve for skimmelsvamp. Skimmelsvamp kan nemlig spores gennem en blodprøve. Lægen i Ilulissat afslog Pias anmodning, fordi der ikke var penge til denne form for diagnosticering.

Lærerne er ganske enkelt trætte af, at der ikke er nogen, der tror på, at de bliver syge af skimmelsvampen.

Immikkut atuartitsivik "Tungujortuaraq"

Tekst & foto:

Petrine Thomsen

Immikkoortortami aqutsisoq

Tungujortuaraq atuartunut arfinilinnut annertuumik innarluutilinnut attaveqarnikkullu ajornartorsiuteqartunut atuarfivooq.

Atuarta piginnaasatik malillugit klassinut agguarsimapput. Atuarta meeqqat atuafianni inatsit naapertorlugu atuartinneqartarput.

Atuarta ataasiakkaat pisariaqartitaat piginnaasaallu naapertorlugu atuartsinerit aqqissuunneqartarput, kiisalu meeqqat atuafianni inatsitigut ilinniartitsisutissatut piumasarineqartut aammalu Refsnæsskolep atuartunut isiginiarnikkut innarluutilit pillugit kaammattuutai ilanngunneqartarlutik. Atuartsinermit atuarta ataasiakkaarlugit aammalu atuaqatigiikkuutaarlugit atuartinneqartarput.

Tungujortuaraq agguusti 1994-mi atulerpoq. Atuarfik aallaqqaamut Tasersuup Atuarfiata ataaniippoq, kingornalu ingerlatsiviup ataaniillarluni. Tasersuup Atuarfiata ataaniillernissarput qasseeriarlugu misillitarsimagaluarlugu maanna ukiuni qassiinngortunit Atuarfeqarnermut Meeqqeriveqarnermullu Ingerlatsiviup ataani immikkoortortaareersimavugut.

Tungujortuaqqami atuartsineq

Atuarta piginnaasat malillugit agguataarlugit atuaqatigiikkuutaartinneqartarput. Atuaqatigiit marluupput pingasunik sisamanillu atuartaqarlutik. Atuartsinerup nalaani atuartunut sisamanut ilinniartitsisut marluusarput kiisalu tiimileeri ataasiusarluni.

Atuarfiup sulinerani avatangiisit atuarta siumut naatsorsuutigereersinnaasaat ilisarinnasaallu aallaavigineqartarput. Maluginiutinik ataqatigiijaarineq, tamakkiisumik attaveqarneq aammalu tigussaasut attortittakkat atorlugit ingerlatsisarpugut kiisalu ilisarnaatit aalajangersimasut, TTT, assilissat pingaartumik boardmaker-it, qarasaasiat atorlugit attaveqarnermut atortorissaarutit kiisalu oqalunnermut maskiinat aammalu qarasaasiakkut atortut allat soorlu Mediamixer atortarpavut.

Atuartsinermit neuropædagogik-imi suleriaatsit tunngavupput.

Atuarfiup anguniagai tunngaviilu

Meeqqat atuafianni siunertat tunngaviillu aallaavigalugit atuartsineq ingerlanneqartarpoq, makkulu immikkut pingaartinneqartarlutik:

- Avatangiisit toqqissinartut, inuunerinnartut ineriartornartullu.

- Atuarta namminneq piginnaaneri soqutigisaallu aallaavigalugit atuartsineq.

- Ulloq aturfusoq aqqissorluagaq ilisarnartorlu

- Atuarta malugissutsiminnik atuinissamut, misigisaqarnissamut ersersitsinissaminnullu periarfissaqassasut. Atuartsineq amerlasuutit aalajangersimasunik sammisaqarluni ingerlanneqartarpoq kiisalu atuaqatigiikkuutaanik imaluunniit atuartunik ataasiakkaanik atuartsiviusarluni.

Atuartsivitsinni atuarta attaveqarsinnaassusiannik ineriartortitsineq pitsanngorsaanerlu tunngavigisarpurput taamaalillutik periarfissinneqarnermikkut aalajangeeqataasinnaanerat sunniteqarsinnaanerallu pitsaanerpaanngortinniarlugu. Naak atuarta timimikkut tarnimikkullu assigiinngeqisunik innarluuteqaraluartut atuarta attaveqarniarnermikkut ajornartorsiuteqarnerat ilikkarsinnaassusiannut aporfunerpaatut aturfimmiit isigineqarput.

Atortorissaarutiniq iluaqutissanik pingaartitsinerput

Atuarta timimikkut piginnaasaat killeqagimmata aturfitsinermit atortutta ilarpassui iluaqusersuutaapput soorlu makkuullutik; qarasaasiat tulluarsakkanit 0-1 toortarfilit, touch skærm, Flexieboard, oqalunnermut maskiinat, talebøffer, maskiinat innaallagiatortut kiisalu pinnguaatit batteritortut 0 -1-nik toortarfilit kiisalu Ipadit.

Pisiat kingullit tassaapput Ipadit, ataaseq atuarta atugassaat kiisalu ilinniartitsisut tamarmik ataatsimik aturfitsinermissaaq atorneqarsinnaasumik pisaartinneqarlutik. Ipadit assiniq takutitseqqattaapallanissamut, atuarta / atuarta massakkorpiag immiunneqarnissaannut imaluunniit saqqummiinernut, naatsumik nassuiaanermut, malinnaaviginninnermut, uppersarsaasiornernut allanullu naleqqunnerpaajupput. Eqqaamassiornernut tamalanut minnerunngitsumillu atuartunik peqateqarnermut atorneqartarput. Illumullumi atorfissaat killeqanngimata amerlanerusunik pisaarnissarput qularnanngilaq taamaalilluta aturfuup angerlarsimaffiullu akornanni attaveqaatitut assinillu tunioraaqatigiinnermit atorneqarsinnaamata .

Specialskolen "Tungujortuaraq"

Tungujortuaraq er en skole for 6 elever med multiple funktionsnedsættelser og kommunikationsvanskeligheder.

Eleverne går i funktionsopdelte klasser. Eleverne undervises efter folkeskoleloven.

Undervisningen tilrettelægges under hensyntagen til den enkelte elevs behov og potentiale, og der indarbejdes folkeskolelovens fagrække samt Refsnæsskolens anvisninger for den enkelte synshandicappet elev. Undervisningen udføres både som en-til-en og klasseundervisning.

Tungujortuaraq blev taget i brug august 1994. Skolen startede med at høre under Tasersuup Atuarfia, og senere under forvaltningen. Efter flere tilknytningsforsøg med at høre under Tasersuup Atuarfia, har vi nu i flere år været en afdeling direkte under Skole- og daginstitutionsforvaltningen.

Undervisningen på Tungujortuaraq

Eleverne går i funktionsopdelte klasser. Der er 2 klasser fordelt med henholdsvis 3 og 4 elever i klasserne. I undervisningstiden er der to lærere og en timelærer til 4 elever.

Skolen arbejder ud fra forudsigelige og genkendelige rammer for eleverne. Vi arbejder med sanseintegration, totalkommunikation og anvender konkrete symboler, TTT, billedsymboler især boardmakers, computerbaserede kommunikationsprogrammer samt talemaskiner og andre softwareprogrammer, såsom Mediamixer.

Undervisningen tager udgangspunkt i neuropædagogiske principper.

Skolens målsætning og værdigrundlag

Undervisningen gives ud fra folkeskolens formål og grundlag, med vægtning på :

- At skabe miljø for tryghed, trivsel og udvikling.
- At undervisningen tager udgangspunkt i elevernes egen formåen og interesse.
- At skabe en struktureret og let genkendelig skoledag.
- At eleverne får mulighed for at sanse, opleve og udtrykke.

Undervisningen er ofte emneorienteret og foregår som klasseundervisning eller en-til-en undervisning.

Som basis for undervisningen, arbejder vi på at udvikle og forbedre elevernes kommunikationsmuligheder,

således at deres medbestemmelse og indflydelse optimeres ved at give dem valgmuligheder. På trods af elevernes mangeartede fysiske og psykiske handicaps anser skolen elevernes kommunikationsvanskeligheder for værende deres primære barriere for læring. Der arbejdes med totalkommunikation, hvor alle former for kommunikation og kommunikationshjælpemidler inddrages.

Vores prioritering af understøttende tekniske hjælpemidler

I og med at eleverne har svære fysiske begrænsninger er store dele af vores undervisningsmidler tekniske hjælpemidler, såsom; computere tilpasset med 0-1 kontakter, Touch skærm, Flexieboard, Talemaskiner, Talebøffer, elektriske maskiner og batteridrevet legetøj styret med 0-1 kontakter og Ipads.

Den sidste anskaffelser er Ipads, en til elevbrug og en til hver lærer, som også kan bruges til elever. Ipad er lærerens bedste redskab til hurtigt at tage en sekvens billeder, her og nu optagelser af en eller flere elever evt. til fremlæggelse, debriefing, observation, dokumentation m. m.. Til at lave alle former for notater og ikke mindst til at bruge i samspil med eleven. Ja anvendelsesmulighederne er utallige, og der er ingen tvivl om, at vi vil anskaffe flere, så hver elev kan have en til kommunikation og billede udveksling med hjemmet.

ISUMA

SYNSPUNKT

Sapigaqartarneq - malussarippallaartarneq

Eqqarsaatigivallaarneq ajorparput atuartut sapigallit aner-
niluttulluunniit qanoq pitsanngor-saavigisinnaanarlugit.
Ilinniartitsisorpassuaqarpormi tipigissaatinik sakkortuunik
atuisartunik, naak immaqa anerni-luttunik sapigaqartunil-
luunniit atuartitaqaraluarlutik.
Atuartumut pingaaruteqarpoq, iluaalliornani anernilun-
nanilu ilinniarluni atuarfimiinnissaa.
Oqartoqartarpormi atuartuq iluaalliuteqaruni ilikkarsin-
naanera annikinnerusartoq.
Isumaqarpunga oqallisigisariaqaripput qanoq iliorutta
atuarfiup silaannaa peqqinnarnerutis-sinnaanerlugu.
Ullormummi nalunaaquttap akunnerpassuini atuartunik
ilinniartitsisunillu atuarfimiittoqartarpoq.

Siunnersuutingaara atuagassiat arlaanni tamanna anner-
tunerusumik eqqartorneqartariaqartoq!

Una nittartagaq www.astma-allergiiskolen.dk atuarfinni
sapigaqartoqartillugu astmartoqartil-lugulu qanoq ilior-
toqarsinnaanerani paasissutissanik pingaarutilinnik
ulikkaarmit inner-suukkusuppara.

Inussiarnersumik
Apate Sandgreen

Allergi - overfølsomhed

Vi tænker ikke ret tit på, hvad der kunne gøres for at lette
tilværelsen for elever med allergier eller åndedrætsprob-
lemer.

Der er jo mange lærere, der bruger stærkt duftende par-
fumer, selvom de måske har elever, der har åndedræts-
problemer eller allergier.

Det er vigtigt for en elev, at kunne opholde sig på skolen
for at modtage undervisning uden at føle sig utilpas og
have problemer med sit åndedræt.

Det siges jo, at en elev, der føler sig utilpas, får mindre ud
af en undervisning.

Jeg synes, at vi skal tage emnet op til debat om, hvordan
vi kunne gøre luften på skolen sundere at indånde. Det er

jo i mange timer elever og lærere opholder sig på skolen.
Mit forslag er, at emnet bliver uddybet og behandlet i ét af
tidsskrifterne eller bladene!

Så vil jeg gøre opmærksom på en hjemmeside på nettet
www.astma-allergiiskolen.dk, som har masser af vigtige
oplysninger om, hvad der kunne gøres på skolerne, hvis
der er elever med overfølsomhed eller astma.

Med venlig hilsen
Apate Sandgreen

Nok er nok!

I 2010 deltog jeg i en såkaldt midtvejsevaluering af den nugældende folkeskoleforordning. Der kom mange forslag til, hvordan man fremadrettet kunne gøre folkeskolen bedre. To af disse punkter, som der var bred enighed om blandt de deltagere, der til daglig bevæger sig i skolen, var: 1. genindførelse af 0. klasse 1. Mulighed for, at elever, der ikke er klar til at fortsætte i uddannelse efter 10. klasse skal have mulighed for at gøre sig klar i en brobygningsordning i skolen, en slags 11. klasse.

Nu fremkommer selvstyret så med deres forslag til revision af forordningen. Denne bærer tydeligt præg af, at facitlisten for midtvejsevalueringen var skrevet på forhånd af den lille gruppe "eksperter", der sidder omkring politikerne i henholdsvis Ilerisaaivik og i Kiiin (eller hvad det nu hedder i dag).

Man er i gang med at udvikle daginstitutionerne til at forberede børnene til at gå i skole. Hvorfor skal børnene være forsøgskaniner i børnehaverne, når folkeskolen har uddannede forskolelærere, der er specialister i at løse denne opgave? Lad os tænke på børnene i stedet for nærmest religiøst at fastholde en ordning, der stiller børnene ringere.

Med hensyn til de store elever, så er det et stort problem, at mange ikke er klar til at starte på en uddannelse, når de afslutter 10. klasse. Og hvad forlader de så skolen til? Nogle få forældre har råd til at betale de ca. 25.000 kr., som det koster at have sit barn på efterskole i skolepenge alene. Men mange har ikke råd til dette, og deres børn er henvist til gaden på trods af, at vi har plads til dem i skolen. Selvstyremedlemmet for undervisning er ganske vist af den opfattelse, at folkeskolen ikke dur, men måske var det en god idé, hvis han prøvede at sætte sig ind i, hvad årsagen er til, at en del elever klarer sig dårligt. Mange af disse har massive problemer som gør, at det at tænke skole og fremtid bliver skubbet til side af tanker om, hvordan jeg overlever i morgen, eller hvorfor jeg har været misbrugt, eller hvorfor jeg bliver overladt til mig selv, selvom jeg er bange. Man kan ikke give folkeskolen skylden for alle samfundets problemer, ej heller for at de ikke bliver løst. Se hellere på det politiske landskab, der er så dygtige til at komme med flotte forslag, men som dør når de skal føres ud i livet, fordi der ikke er resurser til det.

Paul Raahauge

Maannakkut atuuttoq meeqqat atuarfiata peqqussutaa, 2010-mi atuunnerata qiteqqunnerani nalilersorneqarmat ilaavunga. Siunissami meeqqat atuarfianut pitsanngorsaattissani siunnersuuterpassuarnik tassani saqqummiissoqarpoq. Tamakku akornanniipput siunnersuutit marluk, ulluinnani atuarfimmi sulisuusunit isumaqatigiisutigineqarluartut tassaassut: O.klassip atuutteqqilernissaa. Kiisalu Atuartunut annernut 10.klasse naammasse-reerlugu ilinniagaqalernissamut piareersimanngitsunut meeqqat atuarfiani ikaarsarfimmik 11.klassipajaamik piareersarfignissaasaanik pilersitsinissaq.

Massakkullu namminersorlutik oqartussat peqqussutip mississorneqarneranut atatillugu namminneq siunnersuutitik saqqummiuppaat. Saqqummiussaallu erseq-qivissumik ima inerneqarpoq, peqqussutip atuunnerata qiteqqunnerani nalilersuineq qangali ikittunnguanit "ekspertinit" politikerit qanillugit Ilerisaavimmi KiiNimilu (ullumikkut qanorluunniit taasalernerpaat) sulisunit suliaareersimasoq.

Meeqgerivinni meeqqat atualernissaanut piareersaal-luni ineriartortitsineq aallartereerpoq. Soormi meeqqat meeqgerivinni misileraatitut ingerlanneqassappat, meeqqat atuarfiani atualerlaannut ilinniartitsisut sulias-samik taassuminnga ilinniagaqareersut ingerlassisin-naareersullu pigineqareersut? Meerartavut eqqarsaatig-iniartigit periaaseq upperisatut allannngortikkumanngisag meeqqanullu pitsaannginnerusoq tigumminiaannarnagu.

Atuartut angajulliit eqqarsaatigalugit imaappoq, atuartut amerlasuut atuarfimmi 10.klasse naammassereeraan-gamikku ilinniartissaminnut piareersimasannginnerat ajornartorsiuterujussuuvoo. Taavalu sussallutik meeqqat atuarfiat qimassavaat? Angajoqqaat ikittunnguit 25.000,-kr.nik akiliillutik, efterskolemi atuarnernnaq taama akeqarmat, meeqqaminnik efterskolertitsinnaapput. Angajoqqaarpassuaqarporli akissaqanngitsunik, taakkulu qitornaat asuli aqqusinerimi angalaarjuortarput massa meeqqat atuarfiani inissaqartikkaluarivut. Namminersor-lutik Oqartussani ilinniartitaanermut naalakkersuisutta meeqqat atuarfiat atorsinnaanngitsutut nalileraluaraa, immaqa ajussanngikkaluarpoq paasinialaartuuguni, atuartorpassuit atuarfimmi ingerlanerliornerat sunik pissuteqarnerseq paasinialugu. Atuartorpassuit ilikka-gassaagaluatik siunissaminnullu tunngasunik eqqar-sarnissaagaluatik tunulliullugit ajornartorsiutiminnut tunngasunik eqqarsaatitut makkununga atortarpaat: Aqagu inuuginnassaguma qanoq iliusaanga, imaluun-niit soormitaava uanga atornerlugaavunga, imaluunniit soormitaava ersitigisunga kisimiittunga qimanneqar-punga. Inuiaqatigiit ajornartorsiuterpassuinut iluarsineq-annginnerinnullu meeqqat atuarfiat pisuutinneqarsin-naanngilaq. Naalakkersuisut qiviaannarsigit, taakkua pitsavinnik siunnersuuteqartaraluarput, kisiannili ingerlan-neqallatsiaannarlutik akissaqartinneqaratik maangaan-nartinneqartartunik.

Paul Raahauge

Isumaqatigiissutit piffissarlu sulinnermut atugassaq pillugit nutaarsiassat

Isumaqatigiissutit qallunaatut allassimasut amerlanerit atsioreerput. Kalaallisut allassimasut naammasseqqul-lugit arlaleriarluta nukingisaarutigisarpurput. Kingullermik tusarpurput maaji naalersoq nutserisut allaffianut tunniun-neqartut, sulili allaqqitassianik takusaqanngilagut. Ataa-vartumik nukingisaarivugut Namminersorlutillu Oqartussat paasitillugit naammassineqannginneri akuerineqarsin-naannginnerarlugu.

Ataatsimiinnerit piareersarnerlu

Tatigisaallutik sinniisut aqutugalugit nassiussatta ilaat tusareersimassavarsi KANUKOKA-mut Namminersorlutillu Oqartussanut atuarfinni ataatsimiittarneq pillugu oqalo-qatigiissutigisarpurput. Isumaqatigiinniinnerit ingerlanerini sulisitsisut paatsuugassaanngitsumik ataatsimiittarneqar-nit ikilisinneqarnissaat, tassalu imaappoq piareersarnermut piffissaq atugassaq sivikillinissaa, nalunaarutigivaat. Kisiannili massakkut paasinarsivoq atuarfinni aqutsisut ilaasa tamanna isumaqatiginagu ataatsimiittarnitik qanga-tut ingerlatiinnaraat, taakku ataatsimiinnitik allatut taagin-narlugit.

Taamaammat KANUKOKA IMAK-i Namminersorlutillu Oqartussat isumaqatigereerlugit nassiussaata oqaasil-iorneqarnera qanoq paasineqassanersoq pisariaqaler-poq.

Massakkullu tassa erseqqissumik imaalerpoq, atu-arfiup aqutsisuata ataatsimiittarneq amerlassusissai isumaqatigiissummiittut sinnerlugit ataatsimiissitsissa-guni immikkut saniatigut akiliisoqartariaqarpoq. Taas-uma saniatigut erseqqissarneqassaaq piareersarneq – kisimiilluni ataatsimoorluniluunniit – trinini/pæd.rådinilu ataatsimiinnerit saniatigut, ataatsimiinnertut taaneqarluni ingerlanneqasSANNGITSOQ. Soorunami ilinniartitsisut qangali kisimiillutik arlariillutilluunniit piareersarnissartik pisussaaffigereerpaat, qaqugulu tamassuma pinissaa namminneerlutik isumaqatigiissutigisassavaat.

Tatigisaallutik Sinniisunik atuarmiullu aqutsisuinik pikkorissaanerit.

Kingullermiit Tatigisaallutik Sinniisut Arsummiit Sis-imiuneersut Nuummi pikkorissartinneqarput. Tatigisaal-lutik Sinniisut Attumiit Saattumeersut Ilulissani kiisalu Tatigisaallutik Sinniisut Upernavimmiut Upernaviullu nunaqarfianeersut Qaanaameersullu Upernavimmi pik-korissartinneqarlutik.

Periarfissaqaleriaruttalu Kommune Kujallermiut Ta-tigisaallutik Sinniisui, Ittoqqortoormiit, Tasiilap Tasiilallu nunaqarfiisa Tatigisaallutik Sinniisui pikkorisartinneqas-sapput.

Kiisalu atuarfinni aqutsisut nutaat KANUKOKA Inerisaavil-lu suleqatigalugit Nuummi pikkorissartinneqarput.

Feriefondi

IMAK-i ilinniartitsisutut ilinniagalinnut feriefondianut 2013-mut tapeqqullutik qinnuteqarniartunut atortussanik nassi-ussivoq. Qinnuteqarfissaq kingulleq tassaavoq dec.14.-a 2012 nal. 12.00

Ilinniartitsisoq 30

Nye aftaler og overenskomster

De fleste aftaler/overenskomster er skrevet under på dansk. Vi har rykket et par gange for de grønlandske udgaver. Det seneste, vi har hørt, er at de er afleveret til tolkekontoret ultimo maj, men vi har stadig ikke set udkast. Vi rykker løbende og har gjort Selvstyret opmærk-som på, at det er helt uacceptabelt, at de ikke er færdige.

Møder og forberedelse

Som det fremgår af en af de udsendelser, vi har sendt ud via tillidsrepræsentanterne, har vi haft nogle drøftelser med KANUKOKA og Selvstyret om mødeaktiviteterne på skolerne. Under forhandlingerne tilkendegav arbe-jdsgiverne utvetydigt, at de ønskede antallet af møder nedsat og dermed en lavere forberedelsesfaktor.

Imidlertid har det nu vist sig, at en del af lederne på skolerne ikke har været enige i dette synspunkt, hvorfor de har planlagt samme mødeaktivitet som før, men bare kaldt møderne noget andet.

Derfor var det nødvendigt med et fortolkningsbidrag, som KANUKOKA har sendt ud efter enighed med IMAK og Selvstyret.

Det ligger således nu fuldstændigt fast, at hvis skolens ledelse ønsker flere møder end det, der er fastlagt i aftalen, skal der betales ekstra herfor. Desuden ligger det helt fast, at forberedelse - såvel den individuelle som den fælles – IKKE kan mødeplanlægges ud over det, der foregår på trinnmøder/ pæd. rådsmøder. Lærere har selvfølgelig fortsat pligt til at forberede sig både individu-elt og sammen, men de aftaler selv, hvornår det skal ske.

TR- kurser og lederkurser.

Siden sidst er der afholdt kurser for tillidsrepræsentanter fra Arsuk til Sisimiut i Nuuk. I Ilulissat for tillidsrepræsen-tanter fra Attu til Saattut samt for tillidsrepræsentan-ter i Upernavik og bygderne i Upernavik distrikt samt Qaanaaq i Upernavik.

Så snart vi får mulighed herfor, vil der blive holdt kursus i Kommune Kujalleq samt for tillidsrepræsentanter fra It-toqqortoormiit og Tasiilaq samt bygder.

Desuden har vi sammen med KANUKOKA og Inerisaavik afholdt kursus for nye skoleledere i Nuuk.

Feriefond.

IMAKs feriefond for uddannede lærere har sendt materi-ale ud til ansøgere til tilskud for 2013. Ansøgningsfristen er 14. dec. 2012 kl. 12.00.

Der vil senere komme besked om, hvornår timelærere kan søge deres fond.

Lisbeth Frederiksen, IMAK

AASIAAT ilinniartitsisussarsiorpoq

Qaasuitsup Kommuniani, Aasiaat, ilinniartitsisut atorfiit 2 inuttassarsiuunneqarput 1. januar 2013 imlt. isumaqatigiinnikkut sulilertussanik. Atorfiit ataqtigii-lutik atorfiupput, ilinniartitsinerit tamarmik ilinniarfimmil, Piareersarfik Aasiaat-ni pisassapput. Ilinniartitsissu-tigineqassapput fag-it arlallit, kalaallisut, qallunaatut, matematik, tuluttullu meeqqat atuarfianut naleqquttu-mik.

Uunga saaffiginnilluni paasissutissat sukumiinerusut pineqarsinnaapput:

Atuarfeqarfiup Pisortaa Sara J. Brandt, oqarasuaat +299 89 47 52 imlt. e-mail: sabr@qaasuitsup.gl
Pisortaq Avgo Otto Sørensen, oqarasuaat +299 89 47 63 imlt. Email: aoso@qaasuitsup.gl

Qinnuteqaat nassiunneqassaaq kingusinnerpaamik ul-loq 14. december 2012 uunga:

Piareersarfik Aasiaat
Postboks 387, 3950 Aasiaat
E-mail: aoso@qaasuitsup.gl

Atorfinitsitsineq pissaaq Kalaallit Nunaanni Naalakker-suisut aamma Ilinniartitsisut Meeqqat Atuarfianneersut Kattuffiat, IMAK'ip akornanni isumaqatigiissut malillugu. Qinnuteqartut tjenestemand-itut atorfilusut, taamatut atorfeqarneq piginnassavaat. Inissaqartitsineqassaaq, tassungalu akiliutissaq akilerneqartassaaq malittarisas-sat qaqugumulluunniit atuuttut malillugit.

Akissarsiat atorfinitsitaanermilu pissutsit, taassuma ilu-aniillutik pisinnaatitaaneq atorfinikkiartorluni angalasin-naatitaaneq pisattallu nuunnissaannut, pissapput Ka-laallit Nunaanni Naalakkersuisut aamma Ilinniartitsisut Meeqqat Atuarfianneersut Kattuffiat, IMAK'ip akornanni isumaqatigiissut atorfininnermi atuuttut malillugit.

AASIAAT søger lærere

I Aasiaat i Qaasuitsup Kommunian er der 2 lærerstil-linger ledige til besættelse pr. 1. januar 2013 eller efter aftale. Stillingerne er kombinationsstillinger, hvor al undervisning foregår på den lokale erhvervsskole (Piareersarfik Aasiaat). Der skal undervises i et eller flere af fagene grønlandsk, dansk, matematik og engelsk på folkeskoleniveau.

Nærmere oplysning kan fås ved henvendelse til:

Ledende Skoleinspektør Sara J. Brandt, tlf. +299 89 47 52 eller e-mail: sabr@qaasuitsup.gl
Centerleder Avgo Otto Sørensen, tlf. +299 89 47 63 eller e-mail: aoso@qaasuitsup.gl

Ansøgning sendes senest den 14. december 2012 til:

Piareersarfik Aasiaat
Postboks 387, 3950 Aasiaat
E-mail: aoso@qaasuitsup.gl

Ansættelse vil ske efter overenskomst mellem Grøn-lands Landsstyre og Ilinniartitsisut Meeqqat Atuarfian-nersut Kattuffiat, IMAK. Ansøgere, der kommer fra en tjenestemandsstilling i Grønland, vil bevare retten til denne ansættelsesform. Der stilles bolig til rådighed, for hvilken der betales efter de til enhver tid gældende regler.

Løn- og ansættelsesforhold, herunder ret til tiltrædelsesrejser og bohaveflytning, sker i henhold til de på tiltrædelsestidspunktet gældende aftaler mel-lem Grøn-lands Landsstyre og Ilinniartitsisut Meeqqat Atuarfiannersut Kattuffiat, IMAK.

Juulli ukiortaarlu aajukoralaannguanngorput

Ukiumut nutaamut isernissatsinnut qaammataannanngorpoq. Ukioq 2012 uatsinnut arlalissuartigut pisimasoqarfioqaaq. Ukiuuvog isumaqatigiisummik atsiortfigisarpot, sulisitsisut ilinniartitsisut atugaannik akissarsiaannillu ajorseriaatissanik annertuunik tatiseriaqattaareersullu. Piginnaatitaaffitsinnik erlersuiniarluta mattussisariaqarnikuuvugut. Atuarfippaalussuit iserfigisimavakka, ilinniartitsisorpasuillu oqaloqatigisimallugit, tamassilu atukkassinik ulluinnassinnillu oqaluttuuppassinga. Ilinniartitsisut suliarujussuarmik ingerlatsisuupput, Naalakkersuisunit takujumaneqanngitsumik.

Ilinniartitsisut atuarfiillu pisortaasa inuiaqatigiittut ineriartornitsinni tunngavissavut suliaarsi. Inuiaqatigiinni allani tamani ilinniartitsisut suliaat suliatut pingaarnerpaatut akuerisaasalarput. Ineriartortitsineq pisarpoq suleqatigiinnikkut, tatiginninnikkut ataqinninnikkullu.

Inuiaqatigiit ineriartortinniarluta suliaq annertoorujussuaq suliaarsi, ilissinnut atugassarititaasut taamaakkaluartut. Tamassi ataasiakkaarlusi ilaqqutasilu tamaasa juullisiorluarnissassinnik kissappassi ukiortaamillu nuannersumik piiluarnartumillu kissaallusi.

Sivso Dorph

Julen og det nye år nærmer sig

Der er kun lidt over en måned før vi kommer ind i det nye år. For os har 2012 været et meget begivenhedsrigt år på mange måder. Det er et år, hvor vi indgik en ny aftale efter massiv pres fra arbejdsgiverne, et pres som ville indebære dårlige arbejdsforhold og lønforringelser for lærerne. Vi måtte ud i en arbejdskonflikt, for at hævde vores rettigheder. Jeg har været på en del skoler, hvor jeg kom til at tale med mange lærere, som hver især gav udtryk for deres holdninger og deres hverdag. Lærerne udfører et kæmpearbejde, som Naalakkersusiut ikke vil se.

Lærerne og skolelederne lægger grundstenene for vores samfunds udvikling. Lærernes arbejde er det vigtigste arbejde, som ethvert samfund ellers anerkender. Udvikling sker gennem samarbejde, tillid og respekt. I udfører et kæmpe arbejde for udviklingen af vores samfund, til trods for de forhold I arbejder under.

Jeg ønsker jer hver især og jeres familier god jul samt et godt og lykkebringende nytår.

Sivso Dorph

